

Aniztasunaren kudeaketa demokratikoa Nafarroan: Gazteriaren begirada (2022)

**EUSKO
IKASKUNTZA**
Asmoz ta Jakitez

**Gobierno de Navarra
Nafarroako Gobernua**

AURKIBIDEA

1/ SARRERA.....	3
2/ HELBURUAK, METODOLOGIA ETA HIPOTESIA	4
3/ 2022AN EGINDAKOAREN DESKRIBAPENA ETA AZTERKETA	8
3.1. TALDE ERAGILEA.....	8
3.2. <i>GAZTE EZ POLITIZATUEN TALDEA</i>	9
3.2.1. Iparraldeko taldea, BERA (2022/03/23)	9
3.2.2. Hegoaldeko taldea, TUTERA (2022/04/06).....	12
3.2.3. Iritzi komunak, desadostasunak eta ahots diskordanteak.....	14
3.3. GAZTE POLITIZATUEN TALDEA	18
LEHENENGO BILERA (2022/05/12)	18
BIGARREN BILERA (2022/05/26)	21
HIRUGARREN BILERA (2022/06/02).....	28
LAUGARREN BILERA (2022/06/16)	36
GAZTE POLITIZATUEN TALDERAEN INGURUKO ONDORIOAK	43
4/ ONDORIO OROKORRAK: NAFAR GAZTERIA ETORKIZUNERA BEGIRA.....	45

1/ SARRERA

Aniztasunaren kudeaketa demokratikoa Nafarroan proiektuaren helburua da 2018an abian jarritako *Gure jendea, aniztasuna eta kohesio-bideak* ekimenean sakontzea, bi ardatz nagusitan arreta jarriz: **aniztasunean oinarritutako bizikidetzan eta kultura demokratikoan**. Helburu orokor gisa, Nafarroako Gobernuari gutxieneko balio-esparru batera hurbiltzea eskaini nahi izan zaio, herritarren arteko bizikidetzari laguntzeko, hori baita partekatutako edozein proiekturen baldintza nagusietako bat.

2022an landu dugun proiektua 2019tik martxan dagoenaren jarraipen gisa ulertu behar da; hau da, Nafarroako Gobernuaren eta Eusko Ikaskuntzaren arteko hitzarmenaren ondorio modura. Nafarroako gizartearen korapiloak askatzen saiatzen jarraitzen dugu, azterketa sozialaren bidez eta, kasu honetan, Nafarroako gazteen begirada txertatuz.

2/ HELBURUAK, METODOLOGIA ETA HIPOTESIA

Aurreko urteetan egindako lanaren arabera, aurtengo jarduerak hipotesi orokor batetik abiatu dira: **Nafarroan planteatutako bizikidetza-gatazka ulertzera garamatzen haria nortasun nazionalari eta gizartearen polarizazio ideologikoaren mailari lotuta dago.**

Gatazka hori gainditzeko, hiru gairen inguruan hausnartu behar zela uste zen: gizarte-konfiantza, euskararen balizko politizazioa eta Nafarroako Administrazioaren zeregina.

Hiru gai horiek lantzeko, aurtengo jardunek honako **premis**a hauek zituzten abiapuntu:

- Gizartearen konfiantza kultura demokratikoaren eraikuntza prozesu luzetik sortuko da, aniztasun nazional, kultural, erlijioso eta ideologiko multzoz ari gara eta. Administrazioaren bultzadatik eta eragile nazional, kultural, erlijioso eta ideologikoen aintzatespenetik abiatu beharko da.
- Zaila da euskararekiko atxikimendua handitzea, baldin eta susmatzen bada hizkuntza horrek lotura estua duela proiektu politiko jakin batekin.
- Nafar guztiak ordezkatzeko dituen, Nafarroako Administrazioaren zeregina funtsezkoa da euskara nafar guztien ondareztat hartzeko eta, beraz, gizarte-konfiantza handitzeko.

Premisa horien arabera, 2022ko aurreproiektuak hipotesi orokor gisa planteatu zuen belaunaldi berriak Nafarroako gizartean agertoki berri baten protagonista izateko aukera, gizartean eta politikan hain polarizatua egongo ez zelakoan. Hori bi arrazoirengatik. Alde batetik, gaur egungo gazterian identitatearen eraketan antzeman daitezkeen ezaugarri berriengatik; eta, bestetik, Nafarroako testuinguru politikoan izan diren aldaketengatik, badirudi, hasiera batean, nortasun nazional desberdinen eta proiektu politikoaren arteko polarizazioa edo konfrontazioa arintzea adierazten dutela.

Horrela, proiektu honen **helburuak** honako hauek izan dira:

1. 2021eko txostenaren ondorioetan planteatutako hipotesia baliozkotzea edo ezeztatzea. Hipotesi horren arabera, pentsa liteke biztanleriaren sektore gazteenak ez direla hain kontziente, eta ez daudela hain ados gizartea eta esparru politikoaren identitate- eta hizkuntza-gaien inguruan

- polarizatzearekin. Hau da, belaunaldi aldaketak Nafarroako politikan eta gizartean bestelako egoera bat marraztu ote dezakeen.
2. Baloratzea aldagai geografikoa (Nafarroako Iparraldea eta Hegoaldea), zeharka politikoa ere badena, zenbateraino izan daitekeen garrantzitsua aipatutako gaiei buruzko iritzi edo jarrera jakin batzuei eusteko orduan.
 3. Politikoki antolatu gabeko gazteei dagokienez, aldagai politikoa (gutxi gora behera Nafarroako espektroko talde edo sektore politiko bateko kide izatea) zein neurritaraino den erabakigarria baloratzea.
 4. Politizatutako gazteriak ez-politizatuak baino diskurtso landuagoa duelako ideiatik abiatuta, gizarte- eta politika-esparruetara, bereziki Nafarroako Administrazioa, zuzendutako proposamen posibleak biltzea.

Azaldutako helburuei heltzeko, bi talde antolatu ditugu: bata, NAFARROAKO GAZTE EZ POLITIZATUAK deitu duguna, eta, bigarrena, NAFARROAKO GAZTE POLITIZATUAK deitu duguna:

NAFARROAKO GAZTE EZ POLITIZATUAK

Bi bilera egin dira ondorengo **helburuekin**:

- Talde eragileak darabilen hipotesia kontrastatzea
- Nafarroa Iparraldeko eta Hegoaldeko gazteen arteko diskurtsoen alderaketa
- Belaunaldi berriek bizikidetzan aurrera egiteko duten aukera aztertzea

Bileren **eskema**:

1. Nafarroako Iparraldea, Bera (martxoak 23, 18:00)
2. Nafarroako Hegoaldea, Tuteran (apirilaren 6an, 18:00etan)

Taldea osatzerakoan, Nafarroako lurraldearen aniztasunean eragina duten hainbat faktore hartu ditugu kontuan, eta haien arteko oreka bilatu dugu: lurraldea, generoa, identitate nazionala, kultura, erlijioa eta ideologia. Horrela, talde bietan 20 eta 28 urte bitarteko 6 emakume eta 6 gizonek parte-hartu dute.

NAFARROAKO GAZTE POLITIZATUEN TALDEA

Talde honekin egindako bileren **helburuak** honako hauek izan dira:

- 2021eko txostenari buruzko iritziak jasotzea.
- Talde eragileak darabilen hipotesia kontrastatzea.
- Politizatu gabeko gazte-taldean iritziak kontrastatzea.
- Talde Eragileak definitutako arazoak eta horiek gainditzen hasteko gazteek detektatzen dituzten gakoak identifikatzea
- Belaunaldi berrietan elkarbizitzarako aukerak aztertzea

Bileren **eskema**:

- Hipotesien aurkezpena eta kontrastea (maiatzaren 12an)
- Politizatu gabeko gazteen iritziak kontrastatzea (Maiatzak 26)
- Arazoak eta gakoak identifikatzea (ekainak 2)
- Proposamenak (ekainaren 16an)

Taldea osatzerakoan, Nafarroako lurraldearen aniztasunean eragina duten hainbat faktore hartu ditugu kontuan, eta horien arteko oreka bilatu dugu: lurraldea, generoa, identitate nazionala, kultura, erlijioa eta ideologia. Horrela, talde honetan 20 eta 28 urte bitarteko 8 gazte parte hartu dute, 4 emakume eta 4 gizon. Ideologikoki talde oso anitza izan da, ondorioz, ondorengo alderdi edo erakundeekin harreman zuzena edo gertukoa duten gazteak aukeratu ditugu: Geroa Bai, Ernai, EH Bildu, CNT, PSN, PP, UPN eta Gazte Komunistak.

Bi taldeek egindako lana baloratzerakoan:

A. Alderatu ditugu agertu diren iritziak

- a.1. Nafarroako Iparraldeko gazte ez-politizatuen eta Nafarroako Hegoaldeko gazte ez-politizatuen artean.
- a.2. Politizatu gabeko gazteen eta politizatuta daudenen artean, azken hauek Nafarroako lurralde osoa hartzen dutelarik.

B. Ondorioztatu ditugu politizatutako gazteek adierazitako egokiak izan daitezkeen neurriak.

Horrek esan nahi du bildutako informazioa bi motatakoa dela (iritziak eta proposamenak), eta hala islatuko dugu izandako talde-eztabaiden deskribapenean.

Hurrengo kronogramak aurten egindako lana islatzen du:

	2021		2022											
	AZAR	ABEND	URTAR	OTSA	MARTX	APIRIL	MAIAT	EKAIN	UZTAIL	ABUZT	IRAIL	URRIA	AZAR	
TALDE ERAGILEA														
GAZTE EZ POLITIZAT UEN TALDEA														
GAZTE POLITIZAT UEN TALDEA														
TXOSTENA														

3/ 2022AN EGINDAKOAREN DESKRIBAPENA ETA AZTERKETA

3.1. TALDE ERAGILEA

FUNTZIOAK

Proiektuaren definizioa, koordinazioa eta zuzendaritza, metodologia zehaztea, Gazteen taldeak osatzea, bileren dinamizazioa eta azken txostena idaztea.

OSAKETA

- ✓ Julen Zabalo Bilbao, UPV/EHUko irakaslea eta Parte Hartuz ikerketa taldeko arduraduna.
- ✓ Txoli Mateos González, soziologoa.
- ✓ Amaia Nausia Pimoulier, Eusko Ikaskuntzako proiektu arduraduna.

3.2. GAZTE EZ POLITIZATUEN TALDEA

3.2.1. Iparraldeko taldea, BERA (2022/03/23)

Bileraren hasieran, Eusko Ikaskuntzak 2018tik aurrera Nafarroako Gobernuarekin sinatutako hitzarmenaren barruan egindako lanaren laburpena aurkeztu zitzaien, 2022. urterako gure asmo zehatza behar bezala kokatzeko eta azaltzeko.

Lehenengo gaia identitate nazionaleri buruzkoa da:

Nafarroan espainiar sentitzen den jendea dago, eta beste jende bat euskal herritar sentitzen dena. Konponbidea behar duen arazoa dela iruditzen zaizue?

Oro har, **errespetuaz** hitz egiten dute, identitate nazionalen arteko bizikidetzaz ez problematizatzeko funtsezko oinarri gisa. Gorroto-jarrerarik ez badago, gai honek ez du zertan arazo izan. Baina, aitortzen dute, "zorionez" (sic) ez direla egunero espainiar bakarrik sentitzen den jendearekin bizi. Ildo horretan, kexu dira horrelako pertsonen euskararekiko gutxiespen argia dutelako (kontuan izan behar da talde honetan kide guztiak euskaldunak direla). Espainiar/gaztelania terminoak etengabe nahasten dira. Baina, hori baino gehiago, erdaldun batzuei buruz hitz egiten da euskara mespretxatzen duen jendea bezala (kide batek UPNko afiliatuak aipatzen ditu jarrera horren adibide gisa).

Euskarak taldearen diskurtso osoa egituratzen du identitate nazionaleri eta kulturari buruzko elkarrizketan. Batzuek ez dute euskara ama-hizkuntza izan,

baina euskaraz bizi direla diote -eta harro daude, gaineratu liteke-. Are gehiago, “ezinbestekoa da euskara jakitea euskal herritar izateko”, dio kide batek baino gehiagok, eta ez du aitzakia gisa balio etorkinen ondorengoa izateak.

Ados daude nafar nortasun sendoa dagoela esatean, eta argi eta garbi agertzen da: (“euskaraz hitz egiten dugun arren, ez gara gipuzkoarrak”). Eta, identitate horren barruan, euskara dago, nahiz eta onartzen duten eremu batzuetan, hala nola eurenean, atzerritar bihurtzen zarela euskaraz hitz egiten ez baduzu, eta beste batzuetan ez dela euskaraz hitz egiten. Baina azken hori gehiago egozten diote hizkuntzaren politizazioari eta horren inguruko liskar politikoari, Nafarroako biztanleriaren jarrera “naturalari” baino. Politikak kalte handia egin du. Gorroto handia dago. Eta hizkuntzaren inguruko ekintza politikoa zein negargarria den erakusteko, “hizkuntza-eremuak” daude. Horrela, euskararen egoerarekin kezkatuta daudela adierazi dute, zehazki, ezagutza hazi arren, erabilera ez delako neurri berean egin.

Batzuek diote, ordea, ezin dela inor behartu euskara ikastera. Eta, alde horretatik, behin eta berriz esaten da derrigortasunak euskararen inposaketaren ideia elikatzen duela, eta, gainera, euskara/Bildu/ETA versus español/UPN/Franco dikotomia elikatzeko aprobetxatzen dela. Taldeko neska gazte batek dioenez, gauzak ez dira zuriak edo beltzak. Tuteran euskara ikasi nahi ez badute, ezin da inposatu.

Hala ere, beste kide batzuek diote euskara mespretxatzen dela Nafarroako historia ezagutzen ez delako. Nolanahi ere, kide batek baino gehiagok planteatzen du euskara ikastea herritarren borondatearen ondorio izan behar dela. A eredu zabaltzea lortu beharko litzatekeen gutxieneko bat dela iruditzen zaie. Batzuek uste dute A eredu batek ez duela asko balio, baina beste batzuek diote, gutxienez, euskara ezagutzea edo “Egun on!” esaten jakitea aintzat hartu eta sustatu beharreko zerbait dela.

Oro har, euskararen egoerak kezkatzen ditu, baina euskaraz ez dakien pertsona bat nafarra den ala ez galdetuta, ez dago zalantzarik. Gaztelania Nafarroako hizkuntza da, euskara bezala. Eta horrek gatazka politikotik kanpo egon beharko luke. Bi hizkuntzek ofizialak izan beharko lukete, eta ez gobernuan dagoenaren araberakoak.

Bigarren eztabaidagaia belaunaldien arteko aldea da:

Iruditzen zaizue desberdintasunen bat dagoela Nafarroa ulertzeko moduan, euskarari, polarizazio politikoan, zuen eta zuen gurasoen belaunaldiaren artean adostasuna bilatzean?

Adostasun handi samarra dago gai honetan. Aurreko belaunaldiko testuinguru sozial eta politikoa oso gogorra zela diote. Adibide gisa, neska gazte batek dio gurasoak zigortu egiten zituztela euskaraz hitz egiten bazuten. Hala ere, nolabaiteko adostasuna dago planteatzean aurreko belaunaldiak, politikoki mobilizatuago zegoen arren, euskara gutxiago hitz egiten zuela gaur egun baino. Eta hala jarraitzen du, diote kritikoki. “Amak, etxean, euskaraz bakarrik hitz egiten du, baina koadrilarekin gaztelan hitz egiten du”.

Eztabaidatu beharreko azken gaia Nafarroako Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko harremani buruzkoa da: ba al dago elkarrekiko ezagutza onik?

Hain zuzen ere, ezjakintasun handia dagoela diote. Iruñeraino baino ez direla iristen aitortzen dute: ez direla Hegoaldera hurbiltzen. Kide batek dio: “Tafalla beste mundu bat da. Eta ez dezagun esan Tuteran!” Izan ere, Gipuzkoarekin harreman handiagoa dutela esan dute. Pixka bat inplizituki planteatzen dute Iparraldean hegoaldearekiko aurreiritzi batzuk daudela; nahiz eta, “oso jende jatorra dago, eta irekiagoak dira”.

Etorkizuneko Nafarroa nola irudikatzen duten galdetuta, euskararen gaia agertzen da berriro, hainbat iritzirekin: “lurralde osoan A eredu orokortu behar dela” hasita eta “euskara klase ertaineko hizkuntza bihurtu dela eta migratzaileek ez dutela hitz egingo” pentsatzen dutenetaraino.

Azkenik, planteatu zitzaizkien ea ados zeuden beste urte batzuetan behin baino gehiagotan aurkitu dugun ideiarekin: belaunaldi gazteenek ez dute gaur egun antzematen den krispazio politikoaren maila biziko.

Horri dagokionez, gizartean irekitasun edo enpatia handiagoa beharko litzatekeela diote. Baina, batez ere, egungo gizartea oso indibidualista dela iruditzen zaie eta biziki kezkatuta agertzen dira hori dela eta. Ez dira oso itxaropentsu agertzen eta ez dute argi etorkizun hurbilean hobera egingo denik.

3.2.2. Hegoaldeko taldea, TUTERA (2022/04/06)

Eusko Ikaskuntzak egindako lanaren aurkezpenaren ondoren, proiektuaren Talde Eragileak, hasiera batean, Beran bezalaxe, planteatzen du **ea problematikoa ikusten duten ala ez Nafarroan identitate nazional bereziak egotea.**

Taldeko bi lagunek Nafarroan bizi den euskal herritar sentitzea errespetagarria dela uste duten arren, taldeko gehienek egoera hori ez dutela ulertzen adierazi dute, Nafarroa Espainiaren parte baita. Kide batek planteatzen du funtsezkoa **errespetua** egotea dela, baina, hori esan ondoren, taldearen diskurtso nagusia da euskaraz hitz egiten duen jendeak ez duela errespeturik erakusten euskaraz ez dakitenekin. Defentsa-jarrera nabarmena da, eta, ustekabean, askotan agertzen da diskriminazio-sentimendua hizkuntzaren gaian. Izan ere, normalean, hizkuntza-diskriminazioaren sentimendua euskaratik gertu dauden sektoreetatik etortzen da, eta ez alderantziz.

Norbaitek dio ondo iruditzen zaiola administrazioko dokumentuak eta dokumentu ofizialak elebidunak izatea, baina beste batzuk ez datoz bat ideia horrekin. Biztanle gehienak ez dira euskaldunak Nafarroako hegoaldean, beraz, argudiatu dute euskarak ez dituela eskubide berak edo presentzia publiko bera

izan behar. Horrela, behin eta berriz errepikatzen dute euskara “inposatutako” hizkuntza dela, eta hori onartezintzat jotzen dute. Are, parte-hartzaile batek dio euskara diskriminatzailea dela, “ez duzulako ezer ulertzen”. “Gainera, biztanleriaren %98k ez du euskaraz hitz egiten (Nafarroako hegoaldean)”.

Euskararen eta gaztelaniaren arteko bizikidetzaren gaian dagoen ondoeza dela eta, Gipuzkoako tabernetara joan direnean diskriminatuta sentitu direla esateraino iristen dira, ez zekitelako euskaraz. Taldean pertsona bakarra dago, behin eta berriz planteatzen duena euskara eta euskal kultura aberasgarriak direla eta, agian, horiek sustatzeko betebeharrak etikoa egon beharko litzatekeela. Gehienek planteatzen dute euskara inposatzeaz gain diskriminatzailea ere badela, batez ere lan-eremuan, oposizioetan eta antzeko gaietan.

Euskarak ere gauza onak dituela dioten arren, talde gehienak A eredu posible bat soilik hautazkoa izatearen alde daude, inola ere euskara ikastera behartzearen alde. “Ingelesa ikastera behartzen da”, baina baieztapen horren aurrean, ingelesa hizkuntza globala dela argudiatzen da; “euskara, ordea, ez da”.

Taldeak, oro har, dio bi nazio identitateen arteko elkarbizitzari eutsi dakiokela, baina galdera honen aurrean: **Zer pentsatuko zenukete Tuteran Euskadira batzeko erreferenduma egingo balitz eta gehiengoz baieztakoak irabaziko balu?** Kide batek bakarrik planteatzen du bera egongo litzatekeela anexionari baieztakoa emanen lioketenen artean, baina jakitun da horren aurkako boto-emaileak kontuan hartu beharko liratekeela. Gainerako kideek horrelakoak adierazten dute: “Nik borrokatu egingo nuke”; “Kalera irtengo nintzateke” edo “Niri neuri arazo bat eragingo lidake”.

Zerk batzen ditu nafarrak? Batek baino gehiagok erantzun du gaztelania dela lotura, nafarrak izateaz gain. Ez dirudi ados daudenik Berako taldeak azaldutakoarekin, hau da, diskriminatuta sentitzen direla ezin dutelako edonon euskaraz hitz egin. Ez hori bakarrik; zenbaiten ustez, agian euskarak ez luke ofiziala izan behar, “Nafarroan bigarren mailako hizkuntza da” eta.

Nafarroako Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko harremanetan, kexu dira Iparraldekoek Hegoaldea ezagutzeko erakusten duten interes faltaz; eskakizun profesionalengatik bakarrik joaten dira hara: “Ez dira eskuzabalak; ez dute beren dirua hemen utzi nahi”. Hala ere, batzuek uste dute ez dutela hainbesteko arazorik ikusten. Gatazka dagoela ikusarazi nahi du Euskal Komunitate Autonomoak, baina ez da horrela.

Gurasoen belaunaldiarekiko ezberdin sentitzen dira. “Toleranteagoak gara”. Hori gai batzuetan. Nafarroako identitateen gaian, ordea, batek baino gehiagok planteatzen du gurasoen antzera pentsatzen duela: “Oso nafarrak gara”. Eta haien seme-alabak berdin sentituko direla uste dute: “espainiarrak, euskal herritarrak edo nafarrak garen galdetzen badiguzu, nafarrak garela esango dizugu”.

3.2.3. Iritzi komunak, desadostasunak eta ahots diskordanteak

Hasiera batez, pentsa liteke, gazte izatea eta politikoki militantea ez izatea bezalako oinarritzko ezaugarriak partekatuta, aztertutako bi taldeen diskurtsoak nahiko antzekoak izango lirakeela. Baina hori ez da horrela izan. Dena den, iritzi komun batzuk aztertuko ditugu, eta ondoren desberdintasunak ikusiko ditugu, ugariagoak baitira.

Bi taldeak bat datoz honako alderdi hauetan:

- **Nafarroako Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko kontakturik, harremanik edo ezagutzarik eza.** Erabat ados daude, baina beste ikuspegi batekin. Berako taldean kontzientzia txar moduko bat agertzen da, inplizituki onartzen dutelako hegoaldea ez zaiela bereziki interesgarria iruditzen. Ez zaie turismoa egiteko bezain polita iruditzen. Nafarroa bere izaeran anitza dela onartzen duten arren, Iparraldea politagoa da haien ustez. Eta horretaz kexatzen dira, hain zuzen ere, Tuterakoak -garrazki, gainera-: Iparraldeko jendea ez da eskuzabala Hegoaldearekin. Ez dira hainbeste kexatzen Nafarroako Administrazioaz, adibidez, kontaktu hori ez sustatzeagatik, baizik eta jendeaz, Hegoaldeari uko egiten baitio. Hau da, badirudi kontakturen bat badago, norabide bakarrekoa dela: Hegoaldekoek turismoa egiten dute eta Iparraldea ezagutzen dute, eta ez alderantziz. Iparraldekoak, Tuterako taldearen arabera, behartuta baino ez doaz hegoaldera, hau da, lan kontuengatik. Gai horri euskararen problematika gehitu behar zaio: Berako taldeak, inplizituki, adierazten du Iruñetik hegoaldera desertu kulturala baino ez dagoela, inork ez baitu euskaraz hitz egiten; lurralde horrekin ez dira identifikatzen, eta festaren bat dela eta bakarrik bisitatzen dute, oso noizbehinka. – “Eta jatorrak dira”- eranstean dute. Bi

taldeek Nafarroako hiriburua jartzen dute ia muga gisa. Baina, Iruñea bera ere, Tuterakoentzat oso euskalduna da eta Berakoentzat ez da Iparraldea bezain euskalduna. Oro har, bi taldeen arteko osagarritasun bitxia dago Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko harremani dagokienez: Berako taldeak nolabaiteko nagusitasuna adierazten du Hegoaldearekiko, eta Tuterako taldea Iparraldez kexatzen da gutxiagotasun-sentimendutik, defentsa-sentimendutik abiatuta.

- **Nazio identitate jakin batekin bat egiten duen edo desberdina denarekiko errespetuzko jarrera izateko beharra da bi taldeek komunean duten beste gaietako bat.** “Errespetua badago, ez da zertan gatazkarik egon” baieztatzen da bi taldeetan. Baina, hemen ere, errespetuaren kontzeptuak esanahi edo ondorio oso desberdinak ezkututzen ditu. Berako taldean, errespetuaren garrantzia azpimarratu ondoren, pozik agertu dira espainiar bakarrik sentitzen den jendearekin harremanik ez izateagatik. Eta, hain zuzen ere, egiten dituzten iruzkinengatik, badirudi errealitate bat dela. Gainera, Nafarroako Iparraldeko ezaugarri soziopolitikoek bilakaera hori izan dute azken urteotan. Hau da, “errespetua” deitzen diotena jarrera erretoriko hutsa bihurtzen da, zeren ez baitute zertan praktikan jarri. Antzeko zerbait gertatzen da, edo are argiago, Tuterako taldean, non pentsatzeko edo sentitzeko modu desberdinen arteko bizikidetzarako oinarri gisa errespetua ere hartzen baita abiapuntutzat: muturretatik ihes egin behar da, espainol sentitzeak ez baitu esan nahi eskuindarra zarenik, diote. Baina Nafarroa Euskadira erreferendum baten bidez atxikiz gero zer egingo luketen galdetuta, batzuek diote ez luketela onartuko, kalera aterako liratekeela protesta egitera. Ez dago batere argi, beraz, zer den errespetua. Bi kasuetan, errespetua baino gehiago, badirudi zero kontaktuaz ari direla, hots, axolagabetasunaz: ez banaute molestatzen, ez nau kezkatzen haien existentziak, eta, beraz, ez dago gatazkarik.
- **Euskarak bi taldeetan duen nagusitasuna agerikoa da.** Nahiz eta Talde Eragilea saiatzen den noizean behin eztabaida gainerako gaietara bideratzen (identitate nazionalak, bizikidetzak, iparraldearen eta hegoaldearen arteko harremanak), behin eta berriz agertzen da bi taldeetan euskararen gaia, baina erabat kontrako esanahiarekin. Bi taldeek diote euskara eta gaztelania Nafarroako hizkuntzak direla, eta, nahiz eta guztiz desberdinak izan, bi taldeek badituzte esateko gauzak euskararen tratamenduaren alde edo kontra, hizkuntza-politiken alde, hizkuntzaren ofizialtasunaren alde. Baina hain kontrajarriak direnez, zehatzago ikusiko ditugu **desadostasunak** deitu dugun atalean.

- **Azkenik, badirudi bi taldeetan dagoela gurasoen belaunaldiarekiko desberdinak diren sentimendua, toleranteagoak, baina, berriz ere, eduki desberdina adierazita.** Berako taldean badakite aurreko belaunaldia politikoki konprometituago zegoela, baina belaunaldi gazteek euskararekiko leialtasun handiagoa dute, gehiago erabiltzen dutela nabarmentzen dute. Eta Tuteraren kasuan, nahiz eta esaten duten gurasoak baino toleranteagoak direla zenbait alderditan, aditzera ematen dute Nafarroako nortasunari dagokionez ez dela aldaketa handirik izan.

Taldeek guztiz kontrako diskurtsoa edo dibergentea dute bi alderdi hauetan:

- **Nazio identitatea.** Berako taldeko gazte gehienak nafar eta euskal herritar sentitzen dira, biak ala biak. Edo, agian, zuzenagoa litzateke esatea ez direla espainiar sentitzen, ezin baita esan beren euskaltasunaren adierazpen borobila egiten dutenik. Ildo horretan, Bortziriak eskualdearen ezaugarri soziopolitikoaren isla garbia dira. Tuterako taldeko kideak, aldiz, nafar sentitzen dira funtsean, eta, oro har, nafar eta espainiar. Bati baino gehiagori ulertezina iruditzen zaio Nafarroaren espainiartasuna zalantzan jartzea. Talde honetan ere bada kide bat baino gehiago espainiartasunaren adierazpen biribilik egiten ez duena; baina bakar batek ere ez dio “euskal herritarra” dela. Nahiz eta ahots diskordante bat egon, geroago ikusiko dugun bezala.
- **Euskararen zeregina.** Desberdintasunik argiena eta eztabaidetan gehien agertzen dena da, lehen esan dugun bezala. Berako taldea euskaraz bizi da; hizkuntza “normalizatua” du, eguneroko bizimoduan txertatua, eta logikoa iruditzen zaio euskara Nafarroa osoan ofiziala izatea, nahiz eta ez duten nahi inposaketa izan dadin. Gorrotorik gabe eta Nafarroako historia ahalik eta gutxien ezagututa, euskara Nafarroako lurralde osoan onartua izango litzatekeela diote. Hau da, gazte horientzat Nafarroako historiari berretsi baino ez du egiten haiek euskararen nafartasunaz pentsatzen dutena. Euskarari zaion mesfidantzaren errudun egiten dute, batez ere, diskurtso politikoa. Tuterako taldea, aldiz, haserre ageri da euskara jakitera behartzeko ideiarekin -adibidez, irakaskuntzan, A eredia ezartzea besterik ez bada ere-. Mehatxatuta eta diskriminatuta sentitzen dira Administrazioak euskara lan-meritu gisa baloratzeko egiten dituen ekimenen aurrean. Esan bezala, euskara Nafarroako hizkuntzetako bat dela

onartzen dute, baina lurralde jakin batzuetan bakarrik. Jakina, euskararen ofizialtasunaren aurka daude lurralde osoan.

Bi taldeetan kide bana dago – batzuetan, bi –, zeinen diskurtsoa gainerako taldekideetatik bereizten den. **Ahots diskordanteak** deitu ditugunak lirateke. Logikoa denez, espero izatekoa da taldekide guztiak erabat ados ez egotea baieztapen guztietan, baina gehiengoak gutxi gorabehera partekatzen duen diskurtso batez hitz egin daiteke. Ahots diskordanteak taldearen ildo orokorretik pixka bat aldentzen diren pertsonak dira, baieztapenak ñabartuz edo erlatibizatuz. Ez dira bereziki beligeranteak, agian beren egoera minoritarioaz jabetzen direlako. Horrela, Berako taldean bada gazte bat (eta hori egiten duen bakarra da) nafar bat aldi berean espainiar eta euskal herritar izan daitekeela baieztatzen duena. Eta, horrekin batera, zalantzan jartzen du A eredia inposatzea zerbaitetarako balio duen, euskara “inoren interesekoa den” ingurune batean. Zentzu berean, kexu da euskaldun jendea burbuila batean bizi delako. “Burua altxatu eta munduan zer dagoen ikusi behar da”. Ez du uste, halaber, euskararen edo nazio-identitatearen inguruko ezberdintasunak epe laburrean desagertuko direnik. Esan dezagun ezkortasun kutsua jartzen duela taldean: “desberdintasun kulturalak handiegiak dira”.

Tuterako taldean dagoen ahots diskordantea askoz nabarmenagoa da, agian Tuterako taldea Berakoa baino homogeneoagoa delako. Lehen esan dugun bezala, erreferendum batean Euskal Autonomia Erkidegoarekin bat egitearen ustezko arrakastaren inguruan zer jarrera izango luketen galdetuta, kide bakar batek dio bera egongo litzatekeela anexoari baietz bozkatuko lioketenen artean, nahiz eta errespetatu egingo luke aurka legokeen gutxiengoa. Euskal Herria kultur entitate gisa aipatzen duen bakarra ere bada, eta horregatik, Nafarroa Euskal Herriko zati da. “Espainiako bandera zapaltzeko erabili da eta, beraz, logikoa da hari uko egitea”. Euskara hedatzeari edo euskara ikasteko beharrari dagokionez, berriz ere bakarra da dioena zenbat eta kode gehiago are eta aberastasun handiagoa egongo dela. “Betebehar bat da? Ez, baina etikoa da”. Beste kideren batek Nafarroako beste eremu batera bizitzera joanez gero euskalduntzeko arazorik izanen ez lukeela esan arren, inork ez du aipatzen euskara ikasteak kulturaren ikuspegitik izan dezakeen dimentsio aberasgarria, ezta euskara ikasteko betebehar etikoa ere, kide horrek egiten duen bezala.

3.3. GAZTE POLITIZATUEN TALDEA

LEHENENGO BILERA (2022/05/12)

Talde Eragileak egindako lana aurkeztu ondoren, hiru gai planteatu zitzaizkien taldekideei eztabaidarako. Horien bidez, hurrengo bileretan egin behar ziren eztabaidek izan zezaketen izaerari buruzko lehen inpresioa lortu nahi zen, lau aldiz biltzea aurreikusita baitzegoen, eta hala egin zen. Hartara, pixkanaka, gai ezberdinetan sakontzen joatea bilatzen zen. Lehenengo bi gaiak hauek izan ziren:

1.- Nola ikusten duzue Nafarroako giro politikoa? Posible al da politika egitea Nafarroan beste edozein lurralde demokratikotan bezala?

Alde batetik, ikusten da jarrera ideologiko kontserbadoretatik eta/edo planteamendu euskaltzaleetatik urrunen dauden taldeko kideak direla argien adierazten dutenak Nafarroako giro politikoa ez dela "Espainiako beste leku batzuetan baino askoz gatazkatsuagoa", nahiz eta batzuek planteatzen duten "eztabaida politikoa guztiz pobrea" dela.

Duela urte batzuk are zailagoa zen eztabaida, "ETAren existentziagatik". Eta, gainera, "orain ez dugu ultraeskuina Legebiltzarrean, eta ez gaude hain polarizatuta"; nolabaiteko moderazioa dago eztabaidan. Baina, Nafarroa herrialde demokratiko baten parte dela diote, eta, beraz, eztabaida politikoa zilegi dela. "Ez dago errepresiorik ideia politiko desberdinak adierazteko orduan".

Halaxe dio kideetako batek:

"Nafarroan, oro har, tolerantzia handia dago gizartearen errealitate kulturalarekiko; ez dago errepresiorik. Espainia gutxiengoak gehien errespetatzen dituen herrialdeetako bat da, Giza Eskubideen Auzitegiak kondena-epai gutxien dituen herrialdea da; Alemaniak baino gutxiago du."

Zer da, orduan, horren giro berezia eragiten duena; eztabaidetan polarizazio handia egotearen arrazoia? Kide horien arabera, euskara eta identitatearen gaia dira. Konpontzeko zailak diren gatazkak sortzen dira horien eraginez. Taldekide batek gatazka horietako adibide bat jartzen du:

"Ni Nafarroara iritsi nintzenean, Nafarroako iparraldeko herri txiki batera joan nintzen bizitzera. Espainiako bandera bat sare sozial batean zintzilikatzea bururatu zitzaidan, eta lagunek nirekin hitz egiteari utzi zioten."

Bi aldeek erakusten dute polarizazio edo muturreko jarrera hori, taldeko beste kide batek dioenez:

"Jendeak euskara ikastea eragozten duen estremismo bat dago, eta Espainiako bandera balkoian zintzilikatzea eragozten duen beste bat."

Identitateari buruzko eztabaidak elkarriketa sozial lasaia eragozten du. Taldeko neska baten hitzetan: "Interesgarriagoa iruditzen zait hizkuntza politikaz edo aniztasunaz hitz egitea, uste dudalako nortasuna hain subjektiboa eta indibidualista dela, gatazka ulertzeko ezgaitzen zaituela."

Eta, gainera, "gizarte-elkarriketa gehiegi balioesten da (...) Pertsona batzuekin ez dut hitz egin nahi (...) Nik ez dut uste mundu osoarekin adostasunera iritsi behar dugunik."

Agian pertsona bakarra da talde honetan (eta agian gauza bera esan liteke gurekin lan egin duten talde guztiez) akordioak lortzeko ideiarekin garrantzia kentzen diona eta ideia hori argi eta garbi adieraztera ausartzen dena. Zubiak

eraikitzearen aldekoa da, baina ez eztabaida guztietan. Nolabait esateko, marra gorri bat marrazten du, pasatzeko prest ez dagoena:

“Goraldi erreakzionarioak beldurra ematen du; ez naiz emakumeen oinarritzko eskubideei buruz edo diskurtso arrazista edo homofoboiei buruz eztabaidatzen hasiko.”

Are deigarriagoa da kontua, aintzat hartzen badugu pertsona horrek ibilbide politiko ezkertiarra duela. Izan ere, taldeko kideentzat ezkerren eta eskuinaren arteko zatiketa klasikoa ezartzen badugu, ezkertiarrenak dira elkarrizketarik ezaz eta adostasun gabeziak kexatzen direnak: “Polarizazio handi samarra dago Nafarroan”, baina eskuinerago dauden kideek, berriz, ez dute egoera “hain” polarizatua edo arazotsua ikusten. Sektore ezkertiar horretan ere kexa bat dago eztabaidaren pobrezia buruz, batez ere, herritarren kultura politiko faltaren ondorio dena:

“Politika instituzionala bakarrik hartzen da kontuan, eta hori baino gehiago da. Herria politizatuta ez dagoenez, ez dut ikusten politika demokratikoki egin daitekeenik.”

Batzuek, gordinago, diote benetan zaila dela ezkerreko jarrera erradikalagoentzat jardun politikoa nolabaiteko normaltasunez egitea. Honela azaltzen du CNTko gazteak:

“... nahiko giro txarra ikusten dut, errepresioa ikusten dut; gazteek Gaztetxe bat egin nahi dute eta hustu egiten dute hura; auzoan gauzak egin eta erakundeak auzoaren kontra borrokatzen dira. Zenbait sektorek laguntza ekonomiko, instituzional eta abar handiagoa dute, baina mugimendu asanblearioagoetan eta autogestionarioagoetan parte hartzen dugunoi zankada gehiago jartzen zaizkigu, ez zaigu ahotsik ematen, zentsura handia dago.”

Erriberako Geroa Baiko gaztearen esanetan, Nafarroa askotarikoa da, eta horrek, nolabait, eragiten du planteamendu politikoak hain desberdinak izatea.

Identitatearen gaia garrantzitsua da —eta are gehiago, gazteen artean—, eta politikak ezin du alde batera utzi gai hori. Baina, dio: “Nafarroan politika egin daiteke eta egin egin behar da”.

2.- Aldaketarik sumatzen al duzue Nafarroako gazteen jarrera politikoan? Erantzunei erreparatuta, ez dirudi desberdintasun argirik dagoenik filiazio politikoaren arabera. Esan daiteke hiru ideia nagusi agertzen direla. Lehena da

politizatutako gazteak gurasoak baino muturtuago daudela: “Carrillo eta Fraga ados jarri ziren. Yolanda Díaz eta Abascal akordio batera iristeko gai izanen lirateke?” Bigarrena, orain errazagoa dela politikaz hitz egitea, gatazka armatua desagertu zenetik testuingurua asko aldatu baita. Eta hirugarrena, agian errepikatuen, hauxe da: gazteak indibidualistagoak dira aurreko belaunaldikoak baino, ez dira hain konprometituak, interes handiagoa jartzen dute sare sozialetan gatazka politikoan baino.

BIGARREN BILERA (2022/05/26)

Lehen iritziak jaso ondoren, gaietan banan-banan sakontzen hasteko deitu zitzaion taldeari. Horrela, bigarren bileraren helburua izan zen, lehenik eta behin, gazte politizatuen iritzia jasotzea Berako eta Tuterako gazte ez politizatuek gure lanaren alderdi guztiei buruz adierazitako ideiei buruz; hau da, lehen aipatutako lau puntuei buruz. Horretarako, bilera egin baino lehenago, gazte ez politizatuen bi batzarren edukiari buruzko ideia nagusien laburpena bidali zitzaien, eta horretaz zer uste zuten esateko eskatu zitzaien, alegia, ea zerbaitek harritu ote zituen edo, oro har, antzeko erantzunak espero zituzten. Horrez gain, politizatu gabeko bi gazte-taldeen ideien arteko desberdintasunari buruzko iritzia adierazteko eskatu zitzaien.

Oro har, xehetasun batzuk izan ezik, gehienek diote antzeko erantzunak espero zituztela; hau da, ez dute ustekabe handirik hartu bi taldeen ideiak irakurtzean. Tuterako Argia ikastolako ikasle ohia den neska batek argi eta garbi adierazten du:

“Tuterakoak ez nau harritu, euskal gaiak gaitzespen handia sortzen duela ikusten dut. Erriberan euskal herritarra zarela esaten baduzu, ETako kidea zara, eta nafarra eta espainiarra bazara, *fatxa*. Gatazka hori ez da berria, urteak, mendeak baitaramatza. Klimak, orografiak eta alderdi desberdinek bizikidetzaren ere polarizatua bihurtu dute. Uste dut oso forma ezberdinak daudela Iparraldearen eta Hegoaldearen artean.”

Bi pertsonak, ordea, uste baino gehiago nabarmentzen dute kritika inplizitua -edo batzuetan esplizitua- talde batean esandakoari buruz. Hona hemen adibide bat:

“Jarrera bortitzagoa ikusten dut Tuteran Beran baino. Ez dut uste apolitikoak direnik. Iruditzen zait iruzkin batzuk ezjakintasunetik eginak direla. Euskarari dagokionez, esatea ez dela inoiz Tuteran hitz egin ... oso leku desberdinetatik

begiratzen dugula iruditzen zait.” Hau da, zalantzan jartzen da taldekideen ustezko neutraltasun politikoa baita Nafarroaren ezagutza maila ere. Bortzirietako neska batek ere kritikatzeko du (Berako taldean zentratu dela eta ez duela Tuterako taldeari buruzko gogoetarik egin esan eta gero), eta etsipena erakusten du euskararen egoeraz ikuspegi politikorik eza atzematen baitu. Gogoratu behar da Berako gazte ez politizatuek euskara beren eguneroko bizitzan “normalizatutako” edo barneratutako zerbait gisa hitz egiten zutela:

“Uste nuen Beran kontzientzia handiagoa zutela gatazkaz. Jende guztiak militatu ez arren, pentsatzen nuen kontzientzia [politiko] handiagoa zutela eta euskararen egoera problematikoa ere berezko zerbait bezala ikusten zutela.”

Politizatu gabeko gazteei buruzko iritziak jaso ondoren, aipatutako lau gaietatik hiruri buruzko ideiak trukatzeko hasi zen taldea, hurrengo bileretan belaunaldi gaztearen gaia sakonago eta era monotematikoan jorratzea erabaki baitzen. Galdera hau egin zitzaion: Bai Iparraldean bai Hegoaldean, elkarrizketatutako pertsona guztiak nafar sentitzen dira, identitate hori osatzen duten elementuei buruzko adostasunik ez badago ere. Hortaz, nafar sentimendua ez dago eztabaidagai, baina bi identitate nazional, erabat bereziak, agertzen dira: Espainiakoa eta Euskal Herrikoa. **Posible al da, nafar identitateaz harago, euskal eta espainiar identitateak gatazkarik gabe elkarrekin bizitzea eremu politikoan eta sozialean?**

Eztabaida, ohikoa den bezala, ez da bideratzen identitate desberdinen arteko balizko elkarbizitzara, baizik eta alde aurretik argitu beharreko gako batera: zer esan nahi du nafar izateak? Zeintzuk osagai *sine qua non* ditu nafar identitateak? Erantzunetan ez da ezker/eskuin ardatz bereizle argi bat hautematen, zerbait konplexuagoa baizik.

Alde batetik, planteamendu politiko kontserbadoreetatik hurbilen dauden kideen diskurtsoa dugu, edo, hain kontserbadoreak izan gabe ere, euskarak agertoki politikoan izan dezakeen protagonismoaz oso mesfidati diren kideena. Alderdi Popularraren, Unión del Pueblo Navarroren eta Nafarroako Alderdi Sozialistaren gertuko kideez ari gara. Beren irizpidea aurretik azaldutakoarekin koherentea da, eta lurralde mailakoa baino ez da, baina bere erreferentzia Espainia da: Nafarroa espainiarra da; beraz, nafar sentitzeak espainiar sentitzea dakar: “Kontraesankorra iruditzen zait norbaitek esaten duenean espainiarra eta euskalduna izan daitekeela Nafarroako testuingurutik abiatuz. Logikoa da nafarra eta espainiarra naizela esatea.”

Uste dute euskara ez dela ezinbesteko osagaia nafar identitatean, eta, gainera, euskaldun izateak ez du esan nahi espainiartasuna galtzen denik:

“Nor bait euskal herritar sentitu daiteke euskaraz egiten duelako, baina nafar eta espainiar sentitu daiteke. Iparraldean PPri botoa emanen dion euskaraz hitz egiten duen jendea egonen da (...) Euskaraz hitz egiteagatik ez zara nafar bihurtzen Murtzian bizi bazara.”

Eta modu errudimentario samarrean ere, alegia, sofistikazio teoriko gutxirekin, nortasun nazionala herritartasunarekin eta are jatorriarekin parekatzen da: “Sentipenak identitatea ematen dizu, baina nazionalitatea errealitatea da. Bulgariar sentimendua izan dezakezu, baina jaio zaren tokian jaio zara.”

Nahiz eta Nafarroako gizarteko sektore kontserbadoreenak Nafarroako nortasun *esklusiboa* erakutsi ohi duten (antzeko zer bait zioten Tuterako gazte batzuek), taldeko kide batek, UPNtik hurbil dagoenak, gaia argi eta garbi planteatzen du, gure ustez:

“Nafar hutsa sentitzen den jendea ezagutzen dut. Nago gutxiengo bat dela. Uste dut nafar-espainiar sentitzen dena badagoela, gero euskal herritarrak daude, eta nafar baizik ez direnak sentitzen. Adibidez, UPNn [azken hauek] daude, baina ia garrantzirik ez duen sektorea da.”

Gazte politizatuen sektore hori alde batera utzita -esan genezake antzekotasun handiak dituztela nortasunaren gailan-, politikoki ezkererago dauden taldeko kideek aniztasun handiagoa erakusten dute diskurtsoan; hots, diskurtso hori ez da homoginoa. Esan daiteke taldekide bakoitzak bere diskurtsoa duela. Nafarroako Gazte Komunistetan ibilitako neskek, aurreko bileran identitatearen gaiak gehiegi kezkatzen ez zuela adierazi zuenak, planteatzen du eztabaidaren gakoia lurralde-identitatea dela, ez dela kulturala, eta, beraz, norbera kultura kontzeptutik oso hurbil egon daitekeela (euskara defendatzean, adibidez), baina ez duela zertan politikoki lotuta sentitu Euskal Autonomia Erkidegoari. Bestela esanda, euskara defenda daiteke euskal nazionalista izan gabe.

Taldeko neska batek, euskal nazionalismoaren planteamenduetatik hurbilago dagoenak -nahiz eta inongo erakunde politikoko kide izan ez-, planteatzen du berari ere gustatuko litzaiokeela identitateaz *paso egitea*, baina Nafarroan ezinezkoa iruditzen zaiola. Argi eta garbi dio identitatearen oinarria hizkuntza dela eta, beraz, “... ni euskalduna naizela diodanean, ez naiz lurralde jakin bati buruz ari, hizkuntzari buruz baizik.” Horrela, ikusiko dugun bezala horren argi ez dagoen arren, identitatearen lurralde-ikuskeratik aldentzen da.

Badago kideren bat esaten duena nafarrak batzen dituen lurralde besterik ez dela. Geroa Baitik gertu dagoen Erriberako nesken iritziz, "...batzen gaituena nafarra izatea dela esateak *ez bustitzea* dakar, hau da, ezer ez esatea." Beste hitz batzuetan esanda, pellokeria da. Batez ere, Gazte Komunistetako militante ohiak dioenez, Bera eta Tuteraren arteko loturarik ez duelako ikusten. "Nafarrak izatearen sentimenduak ez ditu batzen."

Eztabaidaren hurrengo puntua euskara izan zen. Galdera hau pausatu zitzaien: **Zergatik uste duzue Tuteran "inposaketa" hitza errepikatzen dela eta Iparraldean "hizkuntza-eskubideen urraketa" kontzeptua? Diskurtso politikoaren isla da ala errealtate jakin bati erantzuten dio?**

Espero zen bezala, UPN, PP eta PSNren gertuko taldeko kideek euskararen irakaskuntzaren ez-derrigortasuna azpimarratzen dute. "Kaltegarria da: irakasgaia hautazko gisa eskaini behar da, inoiz ez nahitaezko gisa eta antzeko baieztapenekin." Baina diskurtso horren barruan deigarria eta nahiko harrigarria da UPNko kidearen baieztapena:

"Eskaini egin behar da beti; kontrakoa onartezina litzateke. (...) Eztabaida termino politikoetan gertatzen denez, kaltegarria litzateke; jendea modu naturalean matrikulatzea litzateke egokiena. Espainiar onak eta nafar onak euskaraz jakin beharko lukete. Modu naturalean ikasi beharko litzateke, Iparraldean euskararekin jaiotzen diren bezala."

Osagai atipiko samarrak dituen diskurtsoa da, eta zaila da ulertzen ondorio praktiko bat atera nahi bada (euskarazko edo euskarazko irakaskuntza jasotzera behartu behar da ala ez?).

Jakina, planteamendu ezkertiarrenak dituzten kideak ez datoz bat ikuspegi horrekin. Hizkuntzaren biziraupenerako gutxieneko derrigortasuna beharrezkoa da. Horrela, CNTtik gertu dagoen gaztea kexu da "euskara kriminalizatzen delako" eta ez duelako ulertzen zergatik izan behar den hautazkoa euskara ikastea. Eta, ildo beretik kexu dira gainerakoak: haiek gaztelania ikastera behartu dituztela diote. Gai honetan Tuterako taldekoek jarrera bortitza erakusten dute, taldeko neska baten ustez. Eta, batez ere, Geroa Bairen gertuko nesken arabera:

"Nire ustez, altxor bat delako irakatsi beharko litzateke, gutxieneko ezagutza bat egon beharko litzateke. Administrazioak tokiko kultura bultzatu beharko luke. Nola lortuko dugu euskara modu naturalean ingurune soziolinguistikoa bera aldekoa ez denean?"

Logikoki, ez datoz bat *inposaketaz* hitz egiten duten baieztapenekin. “Denok ikasten dugu ingelesa irakaskuntzan, eta inori ez zaio bururatzen inposaketaz hitz egitea. Zergatik euskararekin bai?”

Erantzuna PSNko kideak eman du: “... gehiegi politizatu da. Gure arbasoen hizkuntza dela esaten da. Norenak? Nire arbasoak andaluziarrak dira, edo Senegalgo batek arbaso afrikarrak izanen ditu.” Implizituki kritikatzan ari da euskal nazionalismoak egiten duen euskararen erabilera politikoa.

Hala ere, euskal nazionalismotik hurbilen dagoen sektorearen barruan, zenbait baieztapenek garrantzia kendu nahi diote euskara gorde beharreko altxor *erromantikotzat* hartzeari. Argudiatzen dute, alde batetik, “... logikoa dela, gutxieneko bat bete behar dela bizi zaren lekuko kultura ulertzeko, errespetuz baino ez bada ere.” Ulertezina da, alde horretatik, Tuterako taldean erakutsitako “areriotasuna”. Lehenik, **Gazte Komunistetako** militante ohi gazteak ematen du erantzuna: “...euskara ezker abertzalearekin lotzen da. Eta ezker abertzalea terrorismoari lotuta dago.” Diskurtso hori hain izan omen da iragazkorra, ezen ez baita jakiten nola aldatu den egoera politikoa. Eta indarrean jarraitzen du, modu batera edo bestera. “Iruñean EHBilduk irabazi zuenean, edo Nafarroako Gobernuan laukoak egin zuenean, *euskaldunak datoz!* esaten zen.”

Eta, geroago, UPNko kidearen erantzuna dator. Ados dago, nolabait, arazoaren jatorriaz ohartzean, baina ez erantzukizuna egozteaz: “euskararen arazoa Bildu da. Nire aitonak gutunak jasotzen zituen heriotza-mehatxuekin. Hura Kantabriakoa zen, eta bere liburutegia euskarazko liburuz beteta zegoen, eta berak defendatzen zuen euskara ez dela alderdi baten edo talde terrorista baten ondarea. (...) Euskararen defendatzaile bakarra Bildu izateak min egiten dio euskarari.”

Ezkerrerago dauden eta euskal abertzaletasunetik hurbilen dauden kideen aldetik euskararen defentsari ekitea eragozten duen ikuspegi politiko jakin bati buruzko akusazio implizituak ere egiten dira -UPN, PP eta PSN alderdiei, alegia-. Halaxe hitz egiten die taldeko neska batek:

“... oso bitxia iruditzen zait nola aldatzen den diskurtsoa ingelesa hizpide delarik: atek irekitzen dizkizu, bidaiatzeko aukera ematen dizu, eta abar, baina Orkoien euskara eskatzen didatenean, atek ixten dizkidala esatea kontraesankorra da (...). Euskara katalana, galegoa eta zuen herrialdeko hizkuntzak bezala ikasi nahiko zenukete. Nik kanpotik ikusten dut zuen nazionalismoa, baina diskurtso hegemonikoa denez, ez da ikusten.”

UPNko gazteak, berriz ere, euskara baliozkotzat jotzen du, baina ezin da alderatu ingelesak izan dezakeen garrantzi praktikoarekin. Eta, hain zuzen ere, ez zaio iruditzen bere ideiak jarrera nazionalista batetik datozenik. “Nik ez dut ikusten nazionalista den zerbait bezala, kontu administratibo gisa baizik. Nik Espainia maite dut. Euskara definitu beharko banu, alferrekoa baina izugarri baliotsua dela esanen nuke.”

PSNko militante gazteak ere ez du espainiar nazionalista modura agertu nahi, eta, nolabait, euskal nazionalismoari nagusitasun-jarrera egozten dio:

“Espainiako bandera arbuiazen dut zapalkuntzaren izenean erabili delako, euskaldunei zein sozialistei zapaltzen zaielako, eta abar. Gauza bera gerta liteke euskararekin, ETAren atentatuak euskaraz egiten zirelako. Ni ez naiz nazionalista, ez baitut neure burua inorena baino hobea sentitzen. Eta horregatik errefusitzen da Tuteran euskalduna dena.”

Azalpenarekin batera -eta euskal nazionalismoarekiko beldurra erabiltzea kritikatzear gain- **Gazte Komunistetako** militante ohi gazteak arazoaren beste dimentsio bat planteatzen du, demokraziarekin eta desberdintasun sozialekin erlazionatzen baitu. Haren ustez, ikastolak *ghetto* moduko bat izan dira, eta bertara joan dira “kultura kapital handiagoa duten familien seme-alabak”. Horrek ekarri omen du, kasu askotan, herri batzuetako bizilagunen arteko banaketa.

“Derrigortasunarekin [euskara] demokratizatu eginen litzateke (...) eta euskarak ekar ditzakeen eskola-joerak ezabatuko lirateke. Erriberan, demokratizatzeko potentzialtasun handia dago.” Gure hitzetan esanda, Erribera ez da politikoki kontserbadorea, eta, beraz, aukera asko ikusten dira euskara hedatzeko, hizkuntzari izaera aurrerakoia emanez, eta ez nazionalista.

Nolanahi ere, ezkerreko edota euskaltzaleen jarreretatik hurbil dauden gazteen diskurtsora itzuliz, orain arte agertu ez diren bi ideia daude. Bata, gazte libertarioarena, euskara zapalduta egon dela eta horregatik minoritarioa dela esateaz gain, bere buruari galdetzen dio zergatik ez den ezartzen esperantoa, baldin eta nahia mugak gainditzea bada.

“Aberria inposatutako zerbait da, lurraldea inposatutako zerbait da, mugak inposatuak dira, hemen bizitzeagatik gauza bat hitz egin behar dut... bakoitzak nahi duena hitz egiteko askatasuna izatea gustatuko litzaidake.”

Eta beste bat, Geroa Bairen gertuko neskarena, kexu baita Erriberan ez dagoelako aukerarik euskara ikasteko, ez dutelako aukera berdintasunik ikasteko edo ez ikasteko erabakia hartu nahi dutenean:

“Iparraldean D eta G ereduak dituzte, eta hori euskara hautazkoa ere ez duen eredia da. Iparraldeko jendeari euskararik gabeko eredia ematen zaio, baina hegoaldekooi ez zaigu ematen eskola publikoan D eredia ikasteko aukerarik.”

Gazte politizatuen bigarren bilera honetan eztabaidagai jarri zen azken gaia Nafarroako Iparraldea/Hegoaldea harremani buruzkoa izan zen: Non dago Iparraldekoek Hegoaldeari buruz dituzten iritzien gakoa, eta alderantziz? Gako politikoak, ekonomikoak, historikoak edo lurralde-koheziarik ezaren ondorio dira?

Bitxia bada ere, PSNko kidea hasi zen talde ez-politizatuen eztabaidetan egiaztatu genuen baieztapena egiten: “maitasun falta dago bi aldeetatik”, kexatu egiten da, “zeren eta Bardea Baztan bezain berezkoa sentitzen baitut”, nahiz eta gero arazoa politikoa dela esan, PSNk gobernatzen duenean Hegoaldeak onurak izaten baititu dirulaguntzei dagokienez, adibidez. UPNko kidearentzat, ordea, Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko lehia, Nafarroarentzat onuragarria ez izateaz gain, zentralismoari erantzuten dio, batez ere.

“Hegoaldea bere pribilegioak aldarrikatuz, Iparraldea bere lekua eskatuz, eta zerbitzuak biltzen dituen hiriburua, inbertsioa bilatuz. Hiriburutik iparralderantz eta hegoalderantz ardurarik eza dago, elkarren aurka jartzen dituen.” Gutxi gora behera bide beretik mugitzen da PPko gaztea, honako hau dioenean:

“Pentsatu nahi dut ez dagoela benetako lehiarik Bera eta Tuterako gazteen artean. Inbertsio arazo bat dago, hiriburua da onura lortzen duena. Nik ikuspegi ekonomikotik batez ere ikusten dut arazoa.”

Aukera politiko ezkertiarra goetatik eta euskaltzaleagoetatik gertu dauden gazteek, ordea, argi eta garbi hitz egiten dute Iparraldeak eta Hegoaldeak, hurrenez hurren, duten nagusitasun eta gutxiagotasun konplexuaz.

“Erriberak gutxiagotasun-konplexu oso eroa du (...). Ni 80 aldiz joan naiz Bardeara, eta inoiz ez Baztanera. Gutxiagotasun konplexua dago, nik ere bizi izan dut.” Eta gauza bera dio Erriberatik datorren neska gazteak:

“Erriberan bizi den jendea aukera desberdinekin sentitzen da, diskriminatuta sentitzen dira, adibidez oposizioen eta euskararen gaian. Gaitzespen guztia

ezagutzarekin konponduko litzateke. Iparraldean beti egon da nagusitasun sentimendu bat: *ai, Erriberako hauek, zeinen basatiak!*"

Bortzirietan bizi den Ernaiko militante gazteak gauza bera dio: "Bai, uste dut nagusitasun sentsazioa dagoela. Beti jo dugu Gipuzkoara. Eta Iruñekoak baino gehiago sentitzen gara, euskaldunagoak garelako." Beste era batera esanda, ez zaio zuzena iruditzen hegoaldeko biztanleei euskaldun izaera kentzea, baina ez ditu *egiazko* euskal herritartzat jotzen, ez baitute euskaraz hitz egiten.

Ezker ez-abertzaletik eta, gainera, Nafarroako hegoaldetik datorren gazteak Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko ekitaterik eza modu gordinean laburbiltzen du, eta eskualde bakoitzak politika bereziak behar dituela azpimarratzen du:

"Ni haserretu egiten nau kontu honek; ez dugu baliabiderik, ez dugu ezer Iparraldearekin eta Iruñearekin alderatuta, eta, gainera, errua gurea da (...). Nik ulertzen dut gaztelaniaren inguruko eztabaida inposatzen digutela, baina Erriberan egoera askoz txarragoa dago euskara ikasi ezin izatea baino. Orduan, zein da lehentasun politikoa: euskarari sarbidea ematea ala Beran medikua euskaraz izatea? Azkoienen ez dugu pediatarrik. Ezin da politika homogeneousorik egin."

HIRUGARREN BILERA (2022/06/02)

Nafarroako identitatea eta belaunaldien arteko ezberdintasuna izan ziren hirugarren bilerako bi gai nagusiak. Bileraren helburua, batez ere, Nafarroako gizartearen elkarbizitza sozial eta politikoan dauden oztopoak gainditzen lagun lezaketen lehentasunezko gaiak identifikatzea izan zen.

Horretarako, bilera egin aurretik, galdera honi buruz hausnartzeko eskatu zitzaien: **Zer esan nahi du zuretzat nafarra izateak?**

Taldeko kide guztiek ez zuten idatziz erantzun, baina batzuek bai, eta hauek izan ziren erantzunak, batzuen zein besteena.

Ideologia libertarioko gazteak honela definitzen du:

"Talde bateko kide izatearen sentipena. Abertzaletasuna, kasu honetan Nafarroako lurralde mailan, orografian, kulturen, ohituretan eta herriko festetan..."

Bortzirietako Ernaiko neska gazteak nafar identitateari buruzko dikotomia azaltzen du: alde batetik, nafar identitatea lurraldeari lotuta egonen litzateke, eta gai administratiboa izango litzateke alde horretatik begiratuta; eta bestetik, esan liteke borondate politiko kontua ere izanen litzatekeela. Bi kasuotan, nafar identitatea euskal identitatearen parte da, edo lotuta dago. Bere hitzetan:

“Bi zatitan bereiziko nuke nafarra izatea:

- Eskubideak eta betebeharrak: Nafarroan bizi den edo lan egiten duen pertsona oro nafarra da.
- Kide izatearen sentimendua: Nafarra izan nahi duena da, betiere Nafarroa zer izan den eta zer den kontziente izateko konpromisoa hartzen badu. Beti hemengoa sentitzen dena eta herri honen historiaz jabetzen dena. Jakin behar dugu Nafarroa izan zela euskal herritar guztiok izan dugun estatu bakarra, subiranoak izan garen eremu juridiko-politiko bakarra. Nafarroa euskera bizi izan den herria dela jakin behar da.
- Nafarra edo euskalduna izatea niretzat sinonimoak dira, azken finean. Batek gure egoera izan zenari egiten dio erreferentzia, eta besteak gure hizkuntzari, gure kultura-ondareri handienari. Batak izan nahi dugun subjektu legal gisa definitzen gaitu, eta besteak, berriz, jada garen subjektu kulturala.”

Ezker abertzalearen jarraitzaile gazteak —antolatua egon ez arren— planteatzen du nafar identitatea a) norberaren borondatean oinarrituta egon daitekeela, baina baita b) lurraldean ere, kasu honetan Euskal Herri osoa barne hartuta, Estatu frantsesean dagoen Nafarroa Behereko zenbait herri aipatzen baititu; edo c) euskal hizkuntzan. Baina, funtsean, nabarmena da nafar identitatea gehiegi etiketatu nahi ez izateko asmoa, eta bai, aldiz, dinamiko edo aldakor gisa ulertzekoa:

“Definizio bat egitea mugatzea da beti. Zentzu horretan, ez dut uste inork zehaztu lezakeenik zer ez den nafarra; bai, agian, nafarra dena. Nafarra izatea euskal herritarra izan daiteke, edo euskalduna (euskalduna eta nafarra izatea berdintzat jotzen bada, euskal kosmogoniak hala adierazten baitu). Nafarra izatea espainiarra ere izan daiteke. Nafarra izatea Faltzesen, Altsasun, Vianan edo Itzaltzun jaioa izatea izan daiteke. Baina baita Osesen, Baigorriin edo Anhauzen jaioa izatea ere. Nafarra izatea, hiruko arau horren arabera, frantsesa izatea ere izan daiteke. Horregatik azpimarratu nahi nuke nafarra izatea, bai ala bai, espainiarra izatea dela, Baigorrikoari agian ez zaiola gehiegi egokitzen. Nafarra izatea hori guztia izan daiteke, baina inoiz ez hori bakarrik.”

Geroa Baiko Erriberako kide gazteak horrela azaltzen du, batez ere identitate aniztasuna azpimarratuz:

“Nafar izateak lurralde berean bi errealitate ezberdin bizitzea esan nahi du: Errege Bardea eta Baztan bailara. Jaietako txupinazoa ikurrinekin eta Espainiako banderekin batera bizitzea. Bi ideologia hain ezberdin elkarrekin bizitzea litzateke nafar guztiok gorroto gutxiagorekin bizitzeko eta enpatikoagoak izateko falta zaiguna.”

UPNko kide gaztearen hausnarketan nafarra izatea, alde batetik, egoera administratibo bat da Espainiaren esparruan; eta bestetik, espirituala ere bai, nafarra izateagatik harro egoteaz eta ongizatea nagusi den leku batean jaio izanaren zortiaz argi eta garbi adierazten dituelako.

“Nafar izatea, lehenik eta behin, pribilegio bat da. Bigarrenik, espainiarra izateko beste modu, ezberdin, bat da. Hirugarrenik, eta kokapen geografikoa dela eta, nafarra izatea mundua ulertzeko modu asko ulertzeko gai izatea da.”

Ezin da esan, benetan, hari bakar bat dagoenik nafar identitatearen definizio guztiak lotzen dituen, ezta lerro ideologiko desberdinen arabera multzokatuz ere. Batzuek kontraesankorrak dirudite, eta beste batzuek iheskorregiak; batzuk ideologia politikoaren edo Nafarroa izatea nahiko luketenaren *desideratum* baten adierazpenaren menpekoegiak dira, eta ez hainbeste benetan denarena. Ikusi dugunez, taldekideak beste definizio daude. Eta taldeko kideak gai horri buruz hausnartzen duten pertsonak diren heinean, Nafarroako politikaren egunerokoa hala ez egitea ezinezkoa baita, definizio guztiak ñabarduraz beteta daude. Ez dira lauak, nolabait esateko.

Bigarren eztabaidagaian, iragarri dugun bezala, hausnartu behar zen ea Nafarroako identitateaz hitz egiterakoan, **belaunaldi-aldaketaz** hitz egin ote zitekeen; eta ea horrek **gatazkak konpontzeko** orduan aukera handiagoa ote zekarren. Horretarako, lehenik eta behin, Berako eta Tuterako gazte talde ez-politizatueta argudiatutako puntu nagusiak gogoratu ziren.

Horien harira, taldean ezker ez-abertzaleko neska gazteak bakarrik ukatzen du egungo gazteria gurasoen belaunaldia baino toleranteagoa, aurrerakoiagoa edo elkarrizketarako irekiagoa dela. Are gehiago, erreakzionarioagoak direla dio -batez ere identitatearen gaian- eta hori Tuterako taldearen baieztapeneta ikusten dela.

Gainerako kideak, aldiz, ados daude, arrazoi desberdinengatik, belaunaldi belaunaldi hobera egin delako ideiarekin. Ideologia libertarioko gazteak egiten ditu ñabardura gehien:

“Gure gurasoen belaunaldian ekintza zuzen gehiago zegoen eta orain faltan botatzen dut. Orain gazteak ez daude alderdi politiko gisa antolatuta, gizarte-mugimenduetan baizik, eta niretzat egokia da, baldintzatu egiten zaituelako. Diruz lagunduta daudenez, ez duzu nahi duzuna esaten.”

Hau PSNko kidearentzat ez da positiboa, eta nolabait ezker abertzaletik gertu dagoen jendeari leporatzen dio *errua*

“Ez dago hainbeste afiliazio edo militantzia jarraiturik. Hainbat gai, mugimendu eta olatuen arabera mugitzen dira. Eta horrek polarizazioa errazten du. Politizatutako gazteria erradikalagoa da, baina politizatu gabekoek aldizka parte hartzen dute, olatuen arabera, eta ez hain lotuta alderdi politikoekin.”

Egungo gazteek mugimendu sozialen bidezko -eta ez alderdi politiko *tradizionalen* bidezko- jardura soziopolitiko nahiago dutelako ideia horrekin ados daude ezkerreko planteamenduetatik hurbil dauden taldeko kide guztiak. Eta horrek, dirudienez, nolabaiteko malgutasuna ematen du pentsatzeko eta politikoki jarduteko orduan. Honela dio ezker abertzaletik gertu dagoen gazteak:

“Gurasoengandik nigana aldaketa bat ikusten dut, batez ere formetan. Uste dut bakoitzak bizi izan dugunaren ondorioa dela: antzeko ideiak mantendu arren, formak desberdinak dira. (...) Duela 20 edo 30 urte erresistentzia sentimendu bat zegoen, eta nik gaur egun ez dut horrela bizi. (...) Formak desberdinak dira, eta bestea ikusteko modua hurbilagokoa da. Gogo gehiago dago, berme gehiago beste pertsonarengana hurbildu ahal izateko ezer gertatu gabe. Gazteek jarrera irekiagoa dute. Nik jakinmina dut besteek pentsatzen duten moduz zergatik pentsatzen duten ulertzeko.”

Belaunaldi aldaketaren ikuspegi baikor samar horrekin bat dator, halaber, Geroa Baiko kide gaztea Erriberako egungo egoera azaltzeko orduan, euskarari dagokionez batez ere:

“Gero eta hobeto joanen da Erriberan euskara onartzea, batez ere terrorismoaren gaia eta euskararen eta ETAREN arteko lotura gero eta atzerago geratzen ari direlako. Behin, txikitari ilea moztera joan, eta ikastolan ikasten ari nintzela esan nuen, eta gogoan dut ile-apaintzailea zur eta lur geratu zela. Eta nire ahizpa hamar urte gazteagoa da, eta ez du horrelakorik ezagutu. Uste dut

Administrazioak funtsezko zeregina duela hizkuntza normalizatzeko eta ez estigmatizatzeko.”

Ernaiko kide gazteak, ordea, atzerapausoa eman dela uste du, euskarak aurreko belaunaldian baino bultzada politiko txikiagoa duelako. Aukera politiko kontserbadoreetatik hurbilen dauden taldeko kideek ere modu batera edo bestera hitz egiten dute hizkuntza desberdinen bizikidetzari buruzko pentsamoldeen *liberalizazioaz*. Adibidez, UPNko kideak dio:

“Hizkuntzen arteko bizikidetzan aurrera egin daiteke. Ez dago debekusentsaziorik. Nire gurasoen belaunaldian, lehen ez zen hainbeste errespetatzen askatasun pertsonala hizkuntzak edo identitateak aukeratzeari dagokionez.”

Oro har, beraz, nolabaiteko baikortasunez ikusten da belaunaldi-aldaketa. PSNko gaztearen hitzetan:

“Nire amak duela bost urtetik hona iritzia aldatu du sexu-identitatea bezalako gaietan, bi gizonak elkarri musu ematen ziotenean zera esaten zuen ‘ah, zer nazka’, eta hori gure belaunaldiaren meritua da. Euskararekin paralelismo bat eginez, lehen euskara entzuten zenuen eta iraintzen zintuztela edo etakidetzat hartzen zutela pentsatzen zenuen, eta orain ez.”

Ez da iritzi berekoa ideologia libertarioko gaztea: “Bizikidetzak gutxi eta desberdintasun gehiegi. Azkoien euskaraz ateratzen baduzu kartel bat, minutu erdi irauten du. Azkoien koronabirusa Olentzeroren ondorioz zegoela esan zen.”

Ez dira falta, nolabait, aldaketa okerragora joan dela uste duten baieztapenak. Adibidez, euskararen ustezko despolitizazioa datu positibotzat hartzen dute batzuek, eta negatibotzat besteek.

Gazte politizatuen hirugarren bileraren azken zeregina, aurreratu dugun bezala, bizikidetzari buruz hausnartzea eta nazio-identitateen aniztasunarekin lotzea izan zen:

- Ba al dago bizikidetzak-arazorik Nafarroan?
- Posible al da nazioa ulertzeko modu desberdinen arteko errespetu demokratikoan oinarritutako bizikidetzak?
- Zein izanen litzateke lehentasuna identitate nazionalen arloan?

Lehenengo gaia taldearekin eztabaidatu zen bere osotasunean, eta hurrengoetarako azpitalde txikiagoak egin ziren, ideiak errazago adierazteko.

Hasi aurretik, Talde Sustatzaileak azaldu zuen zer ulertzen zuen bizikidetzatzat, zein zen bere abiapuntua.

PSNko kide gazteak aitortu du oraindik elkarbizitza arazo bat dagoela, baina gauzak aldatzen ari direla Nafarroan, nahiz eta batez ere esparru politikora mugatu:

“Bai, uste dut bizikidetzaz arazo bat dagoela, baina uste dut aldatu egin dela. Gaur osoko bilkura izan da, eta Nafarroako Parlamentuan eztabaida politikoa izan da, eta ez da hainbeste hitz egiten identitateez eta kudeaketaz. Ez dut uste Jarautan ikusiko nauzuenik Sanferminetan. Edo ez nauzue bakarrik ikusiko nire herriaren ondoko herri batean. Bizikidetzaz arazoak badaude. Baina PSOEk Bildurekin hitzartzen du, eta hori ez zen lehenago gertatzen.”

Baina, hain zuzen ere, klase politiko horri egozten zaio bizikidetzari eusteko gai ez izatea eta borondate nahikoa ez izatea. Hau dio ezker ez-abertzaleko neska: “Identitatearen polarizazioak ez nau molestatzen, baina euskararen kudeaketak bai. Uste dut elkarbizitza arazo bat dagoela kudeaketa politikoaren erruz, klase politikoaren maila kaskarragatik eta ezjakintasunagatik.”

UPNko gaztea ere ados dago klase politikoari egindako kritikarekin, eta nahiko zurruna da:

“Baliteke bizikidetzaz arazoren bat egotea klase politikoaren eraginagatik. Hitz egiten ari zineten bitartean, pentsatzen nuen gaur egun ditugun politikariekin ezinezkoa izanen zela Europar Batasunean sartzea. Klase politikoak gai linguistikoak propaganda-gai gisa erabiltzen ditu.”

“Etengabeko aurrera-eta-atzera da” Geroa Baiko neska gaztea kexu da, eta nolabaiteko desanimua adierazi du, ikusiz zer gutxi egiten den aurrera Nafarroako eztabaida politikoan.

Giro politikoaren aldaketarekiko edo bizikidetzaz giroan politikoki lan egiteko aukerekiko mesfidantzaren muturrean kokatzen dira ezker abertzaleko kide gaztearen baieztapenak:

“Ez dut uste berdintasunezko bizikidetzaz egon daitekeenik batzuen nazio-sentimendua beste batzuenaren gaineratik badago. Nafarroako herritarrei ez zaigu galdetu zein den gure nazionalitatea. Ez dago berdin baimenduta euskaldun edo espainiar gisa adieraztea; ez ditugu tresna berdinak gure nazioa aldarrikatzeko.”

Hau da, taldeak, oro har, bizikidetza-arazo bat dagoela onartzen badu ere, badirudi zenbat eta ezkerago eta/edo euskal nazionalismotik hurbilago egon, orduan eta zalantza gehiago giro politiko edo soziala bizikidetzan edo herritarren ideiekiko edo sinesmenekiko errespetuan oinarrituta egoteaz.

Taldearen iritziz, zeintzuk izan beharko lirateke egoera hori gainditzeko lehentasunak aztertutako hiru eremuetan (nazio-identitateak, euskara eta lurralde-kohesioa)?

Taldekide gehienek uste dute posible dela bizikidetzan aurrera egitea. Abertzalea ez den gazte ezkertiarrek argudiatzen duenez, funtsezko elementua herriarekiko oinarritzko lana da. Nahi izanez gero, gauza asko alda daitezke. UPNko kideak, bere aldetik, lehentasunak gehiago zehazten ditu eta Nafarroako Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko ezberdintasuneko harremanaren inguruan duen ezjakintasuna aitortu du. Deigarria da, nolana ere, alderdi erregionalista izanik, Foru Erkidegoaren eskumenetako batean gastua murriztea proposatzea:

“Dezente ikasten ari naiz. Ez nuen ezagutzen Erriberaren inguruko kontu hori. Kudeaketa ez da konplexua; lehentasunak ezarri beharko lirateke politika mailan eta aurrekontuetan. Iparraldean gaztelania doan erabil daiteke, eta hegoaldean, berriz, ez zaie garraiorik errazten, adibidez. Bada, egin dadila Iparraldean gaztelaniarekin egiten den gauza bera. Zenbait alderdi murriztu beharko lirateke. Adibidez, Hezkuntza lau hizkuntza lehenestea, gaztelania, euskara eta beste bi. Nafarroan, agian, polizia autonomikoan egindako gastua azter dezakegu; dagoeneko Barne Ministerioari eta udalderiei dagokiena dago, eta hezkuntzara bideratu dezakegu dirulaguntza handiagoa.”

Nolana ere, bi azpitaldetan eztabaidatu ondoren, oso deigarriak dira talde bien ondorioen arteko desberdintasunak, Nafarroako espektro politikoko ideologia guztietako kideak nahastuta baitzeuden, jakina.

Abiapuntu gisa, galdera hauek bidali zitzaizkien eztabaidarako:

Nortasun nazionalak: Sentimendu nazional bat baino gehiago bizi al daiteke Nafarroan? Posible al da nazioa ulertzeko modu desberdinen arteko errespetu demokratikoan oinarritutako bizikidetza? Zein izanen litzateke lehentasuna nazio-identitateen arloan?

Euskara: euskararen kudeaketak bizikidetza gatazkak sortzen ditu Nafarroan; zure ustez, zein neurri hartu beharko litzateke gatazka hori modu demokratikoan kudeatzeko? Lehentasuna litzateke mundu guztiak euskaraz ikastea? Euskara

demokratizatzea? Nafar guztiek ezagutuko balute, desberdintasunik ez legoke eta, beraz, ez litzateke arazorik egonen?

Nafarroako alderdi guztiek euskara gatazka politikorako arma gisa erabiltzeari utzi beharko liokete? Nola gauzatuko litzateke gai hori?

Nortasun nazionalari dagokionez, lehen taldeak hau planteatzen du:

- **Oztopoa:** nor bere sentimendu nazionala beste pertsona bati ezartzea. Euskal herritarra edo espainiarra zarela pentsatzeak ez du zapaltzeko edo sentimendu nazionalen arteko hierarkizatzeko arrazoi izan behar. Beste sentimendu batzuk ere badaudela ez onartzea, edo, adibidez, gazte libertarioaren kasuan bezala, apatrida sentitzea.
- **Konponbidea:** Diskriminazio positiboa gutxiagotasun-egoeran dagoenari. [Emakumeen ordezkartzaren kasuan], kreamailera zerrendak dauden bezala, zerrendaburuak euskaraz jakinen luke, bigarrenak ez, hirugarrenak bai... Nortasun nazionalak ordezkatzuta egoteko betebeharra edo erregulazioa. ... Gutxiengoek ordezkartza bera izanen lukete. Gehiengoan demokraziara jotzen dugu maizegi.

Esanguratsua da bigarren talderen erantzuna:

- **Oztopoa:** ez genuen identitateez hitz egin nahi, euskara baita guztiaren muina. Ondorio honetara iritsi gara: Nafarroako eskualde bakoitzeko errealitatea ez ezagutzea da oztopo nagusietako bat.
- **Konponbidea:** baliabide publikoak ahalik eta ondoen kudeatzea eta helburuak lehenestea. Identitatea dezentralizazioaren bidez errespetatu daiteke. Baita ezagutzarekin ere: jende askok ez daki zer den euskararen zapalkuntza bizitzea, eta hori oztopo bat da. Ez gara ados jarri identitate nazionalaren gaiari eman beharko litzaiokeen irteerarik planteatzen. Batzuek autodeterminazio-eskubidea -galtzeko eskubidea ere aldarrikatzen da- onartzearen alde egiten duten bitartean, beste batzuek diote Konstituzio Auzitegiak baduela horri buruzko epai jakin bat.

Euskarari dagokionez, lehenengo taldeak honako hau planteatzen du:

- **Oztopoa:** Euskararen ezagutza ez erraztea, horretarako baliabiderik ez jartzea eta ghettoak sortzea. Bi adibide: Iruñean ez zuten nahi D eta G eredukoek autobusa partekatzea, hizkuntzan murgiltzeko. Kasu honetan, norberak eragiten du ghettoa. Baina Erriberan, Tuterako Ikastolaren

kasuan, haiek sortu dute ghettoa: [hiritik] bota egin gaituzte, ijitoekin egiten den bezala. D eredura jende *arrazializatu* gutxi joanen da, eta horrek eragina du: burbuila moduko batean sartzen zara.

- **Konponbidea:** interseksionalitatea, 'interakzioa' edo elkarren arteko harremanak, euskaldunen eta erdaldunen arteko jarduera bateratuak sustatzea.

Bigarren taldeak hau planteatzen du:

- **Oztopoa:** Nafarroako lurraldearen errealitatea ez ezagutzea eta, batez ere, hizkuntzaren araberrako zonifikazioa. Konpartimentatzeko modu bat da, ez du zentzurik. Kide batek dio "antiliberala" ere badela.
- **Konponbidea:** euskal eta erdal hiztunen proportzioa errespetatzea hizkuntza-eredu desberdinetarako aukerak ezartzerakoan.

Azkenik, lurraldetasunari edo Nafarroako eskualdeen arteko harremanei dagokienez, talde bakar batek egiten du horri buruzko ekarpena:

- **Oztopoa:** lurraldeen arteko kudeaketaren desberdintasuna. Osasunari dagokionez, adibidez, Beran bizi den norbait Donostiara joan behar izaten da medikuarengana. Erriberakoa Aragoira eta Vianakoa Logroñora joaten dira. Hori guztia garraioaren antolaketaren ondorio da. Zaragozarako komunikazio hobea dago Nafarroako gainerako eskualdeekin baino. Beste oztopo bat da Iruñean dena zentralizatzea.
- **Konponbidea:** Baliabide gehiago erabiltzea harremanik eza konpontzeko. Elkarren ezagutza eta irisgarritasuna edo mugikortasuna gehiago sustatzea; adibidez, bidesariak kenduz Nafarroan zehar mugitzeko.

LAUGARREN BILERA (2022/06/16)

Laugarren -eta azken- bilera honen helburu nagusia izan da taldeko kideek, batez ere hirugarren bileran eurek aipatutako Nafarroako bizikidetzaren demokratikoa zailtzen duten oztopoei buruz ahalik eta proposamen zehatzenak biltzea, bai eta oztopo horiek konpontzeko proposamenak jasotzea ere. Proposamen horiek, funtsean, esparru politikoko hiru eragile nagusiri zuzenduta egonen liriteke: Espainiako esparrua onartzen duten alderdi politikoak, Euskal Herriaren markoa onartzen duten alderdi politikoak eta Nafarroako Administrazio autonomikoa.

Bilera hasi aurretik, taldeko gazteek Talde Eragileak idatzitako laburpena irakurri ahal izan zuten, hortik aurrera beren proposamenak egin zituzten. Aurreko bileretan erabilitako hiru ataletan bildu ziren oztopoak.

A) Nortasun nazionala:

1. Nafarroako eskualde bakoitzeko errealitateak ez ezagutzea da oztopo nagusietako bat. Jendeak ez ditu beste errealitate batzuk ezagutzen.
2. Beste nortasun nazional batzuekiko errespetuak zer esan nahi duen ez jakitea.
3. Sentimendu nazionala beste pertsona batzuei ezartzea. Euskal herritarrek edo espainiarrek sentimendu nazionalen arteko zapalkuntza edo hierarkizazioa ez izatea. Eta beste sentimendu batzuk ere kontuan hartzea, edo CNTko gaztearen kasuan bezala, sentimendu nazionalik eza (apatrida sentitzen baita).

B) Euskara:

1. Euskara ezagutzeko baliabide falta.
2. Euskararen 'guetifikazioa' hezkuntza sisteman: batzuetan beren-beregi bilatutakoa (euskararen murgiltzearen izenean espazio komunak partekatu nahi ez izatea) eta beste batzuetan Administrazioaren erabakiaren ondorioz (Argia ikastolaren kasuan, esaterako, Tuteran eraikitzea baimendu ez zizaiona).
3. Euskararen kriminalizazioa eta politizazioa.
4. Hizkuntza-eremuak edo zonifikazioa.
5. Euskararen balorazioa administrazio publikoan.

C) Lurralde-harremana:

1. Mugikortasunerako oztopoak: maiztasunak, bidesariak, zerbitzuak.
2. Dena Iruñean zentralizatzea.
3. Elkar ez ezagutzea fisikoki, kulturalki eta sozialki.
4. Erriberarekiko mespretxua

Eztabaida-elementuen organigrama diseinatu ondoren, kideei eskatu zitzaizen beren ideiak idatz zitzatela konponbide posibleen inguruan, eta horrela osatu zen dokumentu hau:

1. NAZIO IDENTITATEA

OZTOPOAK	ERAGILE POLITIKOEI PROPOSAMENAK		
	Espainiar Konstituzionalismoa	Euskal nazionalismoa	Nafar Administrazioa
1. Ezagutarik eza	Herritar guztiekin komunikatzea	Ghettorik ez sustatzea	Elkarrekiko harremanak sustatzea
	Enpatia eta elkar-ulermena sustatzea	Enpatia eta elkar-ulermena sustatzea	Mota askotako ekimenak sustatzea (ludikoak, kultura arlokoak,...)
	Nafarroako historiaren gutxieneko ezagutza	Nafarroako historiaren gutxieneko ezagutza	Tokikoaren alde egitea
			Bizikidetzaren alde egitea
			Bizilagunen ezaugarrietara eta beharrianetara egokitzea
			Herritarren asanbleak antolatzea talde guztien ordezkartza izanik
2. Errespetua	Kritikak ez ulertzea eraso gisa, elkarrizketarako eskari modura baizik	Diskurtsoak desmitifikatzea eta errealtatean oinarritzea	Aukera eta baldintza berdintasuna
	"Bestea" errespetatzea, boterean egonda ere		Neutraltasuna
	Errespetua diskriminaziorik eza bezala ulertuta	Errespetua diskriminaziorik eza bezala ulertuta	Nazio identitatearen errespetuaren definizio komun bat bultzatzea
	Ez politizatu, ez erabili nazio identitateak bozkak irabazteko	Ez politizatu, ez erabili nazio identitateak bozkak irabazteko	
	Ideiak errespetatzea (denok gara gizaki)	Ideiak errespetatzea (denok gara gizaki)	
3. Hierarkizazioa	Lehentasuna pertsonen eta ez identitateen izatea	Ez inposatzea euskara	Ez "kataluniartzea" nafar gizartea: hezkuntza eredu bakarra ez inposatzea

	Elkarguneak bultzatzea	Elkarguneak bultzatzea	Gizarte ikerketan inbertitzea Erriberan
	Berdintasunezko harremanak sortzea eta ez erabiltzea nazionalismoa arma politiko gisa	Berdintasunezko harremanak sortzea eta ez erabiltzea nazionalismoa arma politiko gisa	Berdintasunezko harremanak sortzea eta ez erabiltzea nazionalismoa arma politiko gisa
		Diskurtso biktimistatik ez egitea	

2. LURRALDE HARREMANA

OZTOPOAK	ERAGILE POLITIKOEI PROPOSAMENAK		
	Espainiar Konstituzionalismoa	Euskal nazionalismoa	Nafar Administrazioa
1. Mugikortasuna	Nafar lurralde osoa besarkatzen duen diskurtsoa garatzea	Nafar lurralde osoa besarkatzen duen diskurtsoa garatzea	Baliabide gehiago; hezkuntzara bideratutako zerga gehiago
			Bidesaria kendu. N-121 errepidea hobetzea eta garraio publikoa areagotzea. Iruñeara doako garraioa osasun gaiak tarteko direlarik
2. Zentralizazioa	Biktimismorik ez: "naturala da"	Biktimismorik ez: "naturala da"	Baliabideak deszentralizatzea
3. Ezagutzarik eza	Nafarroa ere Euskal Herria da	Iparraldea ere Nafarroa da (baita Espainia ere)	Barne turismo eta aisialdi egitarauak
	Estereotipoak baztertzea	Estereotipoak baztertzea	
4. Mespretxua	Herritar guztiei errespetua eta eskuzabaltasuna sustatzea	Herritar guztiei errespetua eta eskuzabaltasuna sustatzea	Elkarrekin egoteko sareak sortu Erriberari galdetu eta berarekin hitz egin

3. EUSKARAREN KUDEAKETA

OBSTÁCULOS	ERAGILE POLITIKOEI PROPOSAMENAK		
	Espainiar Konstituzionalismoa	Euskal nazionalismoa	Nafar Administrazioa

1. Baliabide gabezia		Ez oihukatu horrenbeste	Baliabideen lehentasunak ezartzea, Erriberan batez ere: "Euskaraz bizi"
		Kanpaina politikoetan elkarrizketa bilatzea	Helduentzako euskararen irakaskuntza doakoa izatea
			Hezkuntza sistema indartzea
			Euskara eta gaztelania txandakatzeko aktibitateak sustatzea
2. Ghettoak egitea	Ezagutzak ez du pisurik		Nafar guztiek izatea euskararekin gutxieneko harremana
	Euskara despolutizatzea	Euskara despolutizatzea	
	Euskara ez despolutizatzea	Euskara ez despolutizatzea	
3. Kriminalizazioa	Hizkuntzen kriminalizazioaren ordez, haiekiko errespetua	Ez erabiltzea euskara borrokarako arma gisa	
	Ez erabiltzea euskara borrokarako arma gisa	Hizkuntzen kriminalizazioaren ordez, haiekiko errespetua	
	Euskara nafar guztien ondare dela onartzea	Diskurtso biktimistatik ez egitea	
4. Zonifikazioa	Zientifikoagoak izatea eta ez horren propagandazaleak	Zientifikoagoak izatea eta ez horren propagandazaleak	Aukera berdintasuna (euskararen aldeko publizitatea egin)
		Gazteek beste arazo batzuk dituztela onartzea	Zonifikazioari eustea
			Zonifikazioa erlatibizatzea
			Zonifikaziorik eza: euskara eta gaztelania ikasteko derrigortasuna
5. Euskara balioestea Administrazioan			Erriberan euskararen gutxieneko maila batean aisialdia bultzatzea
			Funtzionarioek euskararen gutxieneko mailaz jabetzeko erraztasunak
			Euskara balioestea ingelesta eta

			frantsesa egiten diren bezalaxe
			Legezketasuna errespetatzea
			Nazioarteko ereduera begiratzea. Jendaurreko lanpostuak eta lanpostu teknikoak bereiztea , hizkuntza errealitatearen proportzio neurtuarekin.

Taldeko kide guztiek dokumentu hau egiteko erabili diren ideiak eta proposamenak idatzi zituztenean, papelografoan agertzen ziren baieztapenen batekin ados egonez gero, eskatu zitzaien itsasgarri bat jartzea eta, ondorioz, itsasgarri kopuru desberdina bildu zuen proposamen bakoitzak. Hau da, dokumentuak ez du soilik proposamenen izaera edo kalitatea adierazten, baita ideia edo proposamen bakoitzak biltzen duen atxikimendu kopurua ere.

Jarraian, gai bakoitzean atxikimendu handiena izan duten proposamenak ikusiko ditugu, hurrenez hurren:

1. **Nazio identitatea.** Hierarkizazioaren barruan, eta oztopoei dagokienez, atxikimendu gehien izan duen proposamena "pertsonek lehenestea eta ez identitateak" esaten duena da, Espainiako konstituzionalistek zuzendua. Bi diskurtso nazionalistek zuzenduta, eta errespetuaren barruan, aholku errepikatuenak dira enpatia sustatzea, botoak lortzeko identitatea ez erabiltzea eta topaguneak sustatzea. Administrazioari dagokionez, neurri onartuena da herritarren batzarrak antolatzea eta ekitaldi ludiko eta kulturalak antolatzea, Iparraldeko eta Hegoaldeko herritarren arteko ezjakintasuna leuntzeko.
2. **Lurralde-harremanetan,** bi nazionalismoek egiten zaien proposamen nagusia diskurtso integrala kaleratzea da, hots, Nafarroako lurralde osoa kontuan hartuko duena, eta "biktimismoa" alde batera uztea. Eta Administrazioari, berriz, baliabideak deszentralizatzeko eta sareak eta topaguneak sortzeko eskatzen zaio.
3. **Euskararen kudeaketan,** eta ghettoak sortzeko arriskuari dagokionez, bi nazionalismoen diskurtsoari gehien atxikitzen zaion ideia da "ezagutzak ez duela pisurik", dogmatismotik aldentzeko dei gisa ulertu daitekeena. Ondoren, atxikimendu handiena sortzen duten ideiak hizkuntza-zonifikazioari buruzkoak dira. Espainiako konstituzionalismoaren eta euskal nazionalismoaren kasuan ere, adostasun handiena sortzen du

zientzia gehiagotan kontuan hartzeko eta propaganda-maila txikiagoa izateko aholkuak. Eta, azkenik, Administrazioari baliabideen arteko lehentasunak ezartzea proposatu zaio, batez ere Erriberan, euskararen gutxieneko historia ezagutzea eta aisialdia oinarrizko euskara-mailan sustatzea, baita Erriberan ere.

GAZTE POLITIZATUEN TALDERAEN INGURUKO ONDORIOAK

Gazte politizatuen taldearen barruan, laugarren bilera zen, berez, garrantzitsuena. Izan ere, bertan agertu behar ziren belaunaldi berriak eragile politiko nagusiei egindako neurri, proposamen edo kritikak, arestian aipatutako dokumentuan jasotakoak.

Lehenik eta behin, bilera honetako edukiei lehen begiratuan nabarmentzekoa da oso gutxi direla proposamen, kritika, aholku edo neurriak atxikimendu asko jaso dituztenak; hots, itsasgarri kopuru esanguratsua metatu dutenak. Bestela esanda, politizatutako gazteek ez dute homogeneotasun handirik ekimen politikoa irudikatzeko orduan, alderantziz baizik. Hain zuzen ere, ideologizatuta daudelako, oso heterogeneoak dira haien proposamenak, eta estuki lotuta daude haien jarrera politikoari. Besterik da politizatu gabeko bi gazte-taldeetan gertatzen dena. Izan ere, talde horiek pentsamenduaren homogeneotasun handiagoa erakusten dute, jarrera desberdinetatik abiatuak bada ere. Baina aipagarria da, halaber, politizatutako gazteen taldeko kide guztiek eragindako giro ona eta erakutsitako elkarrizketarako gaitasuna, nahiz eta Nafarroako gizartean aurkamendu bizian dauden talde politikoetako kide izan.

Bigarrenik, eta laugarren bileran landutako dokumentuarekin jarraituz, jarduera zehatzen proposamen gehienak Nafarroako Administrazioari egiten zaizkio. Hau da, kritikak edo jarduera-proposamenak planteatzean, badirudi taldeak badakiela Administrazioa izan daitekeela “eraginkorra”, eta alderdi politikoen ardurapean uzten dute gizarteari helarazten zaizkion diskurtsoen inguruko arazoa. Hori azalpenetako bat da. Beste bat izan liteke beraiek, eragile politiko gisa, ez direla jabetzen beren erantzukizunaz eta/edo Nafarroako bilakaera sozial eta politikoan eragiteko gaitasunaz.

Hirugarren ondorioa da esparru politikoko protagonistei “aholkuak” edo jarduteko beharra planteatzean, askotan, aholku horien edukia bertsua dela Espainiako konstituzionalismoarentzat eta euskal nazionalismoarentzat. Hori nahiko deigarria da, kontuan hartuta taldeko kide guztiak gutxi gorabehera antolatuta daudela eta, nolana ere, ideologikoki ondo kokatuta daudela, sortu diren eztabaida guztietan nahiko nabarmen geratu den bezala. Hau da, elkarri akats berdinak egozten dizkiote.

Eta laugarrena da Administrazioari egindako ia proposamen guztiek taldeko kide baten baino gehiagoren laguntza jasotzen dutela. Nahiz eta agian gehiegi deduzitzea den, esan liteke Administrazioak, hasiera batean, neurri horietako asko har ditzakeela espektro politikoaren zati handi baten onespenerekin. Hala ere, kontuan hartu behar da, xalotasunean erori gabe, gauza bat dela neurri arrazionalagoak edo ez hain arrazionalak ezartzea, eta beste bat, oso desberdina, talde antolatu gisa, hala nola oposizioan, panorama politikoan jardutea. Alegia, elkarrizketa batean ikusten diren akordioak ez dute zertan islaturik agertu nahitaez talde bakoitzaren eguneroko jarduera politikoan.

4/ ONDORIO OROKORRAK: NAFAR GAZTERIA ETORKIZUNERA BEGIRA

Talde Eragilearen iritziz, lan honen ondorio orokorrak azaltzen hasi aurretik merezi du ondoko gogoeta egitea. Urtetik urtera, 2019az geroztik, gero eta nabariagoa da egiaztapen hau, apurka-apurka indartuz joan dena: Nafarroako gizartea ikaragarri konplexua da identitatearekin, kulturarekin, hizkuntzarekin eta abarrekin lotutako gaiei buruz hitz egiten badugu, eta, nola ez, politikari eta bizikidetzatza politikoari buruz, azken finean, arazo horiek guztiak biltzen baititu arlo politikoak. Nafarroako herritarren pentsamendu eta sentimenduetan murgildu ahala, are eta konplexuagoak ageri dira, eta are eta zailagoa da nafartasun bakarria irudikatzea (guztiz logikoa, bestalde). Izan ere, nabaria izan da esku artean dugun txosten honetan zehar, gazteen baieztapenak — politikoak izan ala ez— kontraesanez beteta daudela. Gizarte modernoaren isla dira, oro har, baina baita Nafarroako tradizio jakin batena ere.

Aurreko proiektuetatik hipotesi bat sortu zen: agian, Nafarroako gazteek aurreko belaunaldiak ez bezala bizi zituzten identitate arazoak. 2022an, hipotesi hori aztertzerat bideratu gara, eta, horretarako, hiru multzoetan adierazitakoa aztertuko dugu, lau gako edo aldagaien inguruko desberdintasunak edo antzekotasunak ordenatuz:

1. **Aldagai geografikoa.** Talde guztiek onartzen dute geografiak bereizitako bi Nafarroa daudela. Paisaia, gastronomia eta kultura, oro har, desberdin gisa deskribatzen dira, eta, batzuetan, kontrajarri gisa ere bai. Baina, gainera, aldagai geografikoa, zeharka, aldagai politiko bihurtzen da. Edo horrela bizi eta deskribatzen dute, batez ere gazte politizatu batzuek. Hegoaldea Iparraldea baino “espainiarragoa” da, eta gazte batzuek — politizatuak zein politizatu gabeak— argudio horrekin justifikatzen dute, nolabait, Hegoaldeaz duten ezagutzarik edo harremanik eza. “Beste mundu bat da”, esaten dute. Eta Hegoaldekoak, jakina, ez dira sentitzen Iparraldekoen berdinak -kasu honetan, batez ere politizatu gabekoen kasuan. Baina ez hori bakarrik: diskriminatuta sentitzen dira. Euskal nazionalismotik hurbil dauden politizatuak Iparraldeari (eta hiriburuari) kritikatzeko diote abilezia politikorik eza, esate baterako, euskararen irakaskuntzari buruz hitz egiteko orduan; eta politizatu gabeak, hain zuzen, alderantzizko zioengatik kexatzen dira: Iparraldeak eta hiriburuak beren kultura eta hizkuntza inposatu nahi dizkiete Hegoaldekoari,

destainaz begiratzen baitituzte. Oro har, Iparraldeko eta Hegoaldeko gazte politizatu gabeen artean osagarritasun bitxia dago: Iparraldeak kontzientzia txarra adierazten du, *nagusi* sentitzen delako, eta Hegoaldeak haserretik hitz egiten du, *txikiago*, *azpiko* sentitzen delako. Egia esan, politizatuek zein politizatu gabeek ezjakintasun nabarmena erakusten dute Hegoaldeko arazo sozial edo politikoei buruz. Gai hori funtsezkoa iruditzen zaigu: Hegoaldean gutxiagotasun-konplexu nabarmena dago, baztertze-sentimendua (benetakoa edo irudimenezkoa, baina existitzen dena). Ipar/hego aldagaiak diskurtso guztiak zeharkatzen ditu. Eta, hain zuzen, Nafarroako herritar guztien arteko harreman-beharra izan da politizatutako gazteek Nafarroako Administrazioari egindako proposamenetako bat. Hala ere, gazte eskuindarrak dira uzkurrenak Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko alde hori onartzeko orduan.

2. Aldagai politikoa. Zertan dautza gazte politizatu eta ez-politizatuen arteko desberdintasunak? Aldera ditzagun puntu hauek:

- A. **Kultura demokratikoa edo, zehazkiago, errespetuaren kontzeptua bizikidetzarako oinarri gisa ulertzea.** Talde guztietan sortzen da ideia hori: begirunea funtsezkoa da; bizitza sozial eta politiko egoki baterako abiapuntua da. Jakina, talde politizatuan gai hori teorikoki garatuago agertzen da. Baina adibideak jartzerakoan edo eztabaidan sakontzen denean, errespetua jarrera erretoriko samar bihurtzen da. Horren adibide dira Tuterako taldean adierazitakoak, alegia, Euskal Herriari batzeari buruzko balizko erreferendum baten emaitzak onartuko ez zituztela esaten dutenak. Halaber, euskal nazionalismotik hurbil dauden gazte politizatuek egiten dituzten iruzkinak, Espainiako konstituzionalismoari Nafarroaren edo euskararen historian erakusten omen duen ezjakintasuna egotziz, aurkakoaren deskalifikazioaren adibidetzat ere hartu daitezke, eta hori ez da oinarri sendoa bizikidetzara erakitzeke. Laburbilduz, gazteriaren politizazioa ez dirudi erabakigarria denik bizikidetzara balioesteko orduan, baina gogoeta gehiago eragiten du. Beraz, hurrengo hausnarketetarako gai bat da pentsatzea zenbateraino sartzen duen politizazioak arrazionaltasun-elementu bat eztabaidan, eta ez alderantziz, askotan kritikatzeko den bezala.
- B. **Nafarroaren identitatea** ez da talde bakar batean ere garapen teoriko handia sortzen duen gaia, nahiz eta, jakina, politizatuen

taldean gogoeta handiagoaren ondorio gisa agertzen den. Aurreko urteetan bezala, nafarra izatearen harrotasuna agertzen da berriro, baina definizioaren heterogeneotasuna oso zabala da eta, funtsean, informatzailearen ideologia politikoa adierazten du. Bi alderdi aipatzearen: euskal nazionalismotik hurbil dauden gazte politizatuek Nafarroa eta Euskal Herria lotuko lituzketen harreman historiko linguistikoez hitz egiten dute, eta Tuterako politizatu gabeko batzuentzat gaztelania da, hain zuzen ere, Nafarroako herritarrak batzen dituen lotura. Nolanahi ere, Tuterako politizatu gabeen taldeko kide batzuk dira, hain zuzen ere, nafartasun eskusibo antzeko bati gehien atxikitzen zaizkionak.

- C. **Nafarroako Administrazioari** esleitutako eginkizuna gazte politizatuen laugarren bilerako ondorioetan islatu da; beraz, ez gara gehiegi luzatuko. Proposatutako neurri guztien ardatza geografikoa da (iparraldea/hegoaldea), eta horrekin batera, gatazka askoren erantzulea harremanik eza da. Beraz, “elkarrekiko harremanak sustatzea”, “elkarbizitza-sareak eta topaguneak sortzea” izanen lirateke neurri aipatuenetako batzuk, eta bizikidetzarako beste oztopo batzuen konponbidea laburbiltzen dutenak: enpatiarik eza, Nafarroako historia ez ezagutzea, herritarren gheftifikazioa... “Baliabideak deszentralizatzea” ere iparraldearen (hiriburuekin batera) eta hegoaldearen arteko desberdintasunak leuntzeko bide modura antzematen da. Administrazioari ematen zaion protagonismo horrek, ordea, “neutraltasun” eskaera batzuekin talka egiten du, ez baitakigu zein den haien funtsa. Izan ere, Administrazioaren ustezko rol “neutrala” ulertzeko modu asko daude, eta hori, gure ustez, ezinezkoa da bileretan landu ditugun gaiak kudeatzean. Izan ere, politizatuta dauden gazte batzuk oso kontziente dira administrazioaren “parte” direla edo oposizio politikoan daudela. Agian pentsatzekoa da gobernuaren kudeaketa administratiboa babesten ez duten alderdietako gazteak (hau da, PPko eta UPNko kideak) direla Nafarroako Administrazioari “neutraltasuna” eskatzen diotenak. Usteak besterik ez dira, ordea.

3. Hizkuntza-aldagaia. Talde guztiek diote, gutxi-asko, eremu politikoak duela euskararen inguruko gizarte-krispazioaren errua. Baina euskararen inguruan hartu beharko liratekeen neurriei buruz gogoeta egiteko orduan, berriro agertzen dira taldeko kide bakoitzak modu batera edo bestera atxikitzen duen

diskurtso politikoaren eraginak. Hau da, gure ustez, gazte informatzaileak ez dira ondo jabetzen euskarari buruz egiten dituzten baieztapen asko esparru politikoan izandako eztabaiden isla direla; diskurtso politikoetik eratorri dira, nahiz eta diskurtso politikoetatik etengabe urrundu nahi izan. Hala, euskal nazionalismotik gertuen dauden kideek uste dute, oro har, euskarak nahitaezkoa izan beharko lukeela —gutxienez, irakasgai gisa— Nafarroako lurralde osoan, eta Espainiako konstituzionalismoarekin bat egiten dutenek uste dute, kasurik onenean, aukerakoa izan beharko lukeela. Aldagai politikoak alde batera utzita, Berako taldeko gazte politizatu gabeek —euskaldunak dira— uste dute euskara Nafarroako lurralde osoan irakatsi beharko litzatekeela, eta Tuterako taldeko gazte politizatu gabeek kezka handiagoa dutela eremu ez-euskaldunetan euskara inposatzeaz. Beraz, ezin dugu esan gazteek aurreko belaunaldiekiko diskurtso desberdina dutenik euskarari buruz. Izan ere, euskararen ustezko politizazioa positibotzat jotzen dute batzuek eta negatibotzat beste batzuek. Hori egia balitz, hein handi batean baliogabetuko litzateke gure hasierako hipotesia.

4. Belaunaldien aldagaia. Ez dirudi bizikidetza politikoak denik Nafarroako gazteen kezkarik handienetakoa. Gorago esan dugun bezala, taldeetako kide batzuk, batez ere politizatuak, haren eraikuntzan laguntzeko prest ageri dira, noski. Baina talde guztietan sortu da egungo gazteria oso “indibidualista” delako ideia; hau da, atxikimendu edo engaiamendu falta handia erakusten du bere ongizate pertsonaletik harago doazen kolektibitatearen gaiez.

Horrek gure azterlanaren gai nagusira garamatza: pentsa liteke Nafarroako gazteriak hurbilduko gaituela etorkizunean bizikidetza handiagoa eta hobe eta polarizazio gutxiago izanen dituen agertoki batera? Alde batetik, badirudi horrela dela. Denek onartzen dute aurreko belaunaldia baino toleranteagoak direla... baina ñabardura askorekin. Gai batzuetan, adibidez, sexu-identitatearen inguruko tolerantziari buruzkoetan, zalantzarik gabe. Baina zaila da esatea epe laburrean jauzi kualitatiboa egin daitekeela nazio identitateari, kulturari edo hizkuntzari buruzko eztabaida sozial eta politikoaren ezaugarrietan. Alde horretatik, azterlanaren ondorioa ezkor samarra da.

Arlo politikoan -eta instituzionalean- gauzak asko aldatu dira, ordea, PSNko gazte batek dioenez (“Orain nire alderdiak Bildurekin hitz egiten du; lehen ez zuen egiten”). Berriro ere, paradoxa hau aurkitzen dugu: kide politizatuak dira elkarriketarako eta negoziatorako prestasun handiena dutenak (“Etengabeko aurrera-eta-atzera da” kexatzen da Geroa Baiko neska), edo bien beharraz jabetzen direnak, nahiz eta esparru politikoak izan beti gizartea polarizatzeko –

edo asaldatzeko- kritika eta akusazio gehien jasotzen dituen politizatu gabeko gazteriaren aldetik.

Amaitzeko, lanean planteatutako eta txosten honen hasieran azaldu diren helburuei buruzko oinarritzko hausnarketa eginen dugu. Gure buruari galdetzen genion ea egungo belaunaldi gaztea protagonista politikoa izanen den etorkizuneko Nafarroa gaur egun ez bezalakoa izanen litzatekeen. Jakina, alderdi askotan desberdina izango da, baina jorratzen ari garen gaiei dagokienez, baietz ere esan genezake, baieztapena lau ideiarekin zehaztuz:

a) Politizatutako gazteak irekiago daude elkarrizketarako eta batera hausnarketa egiteko. Askoz errazagoa izan da gazte politikoak biltzea beren aurreko belaunaldikoak baino, eta errespetuzko jarrera izan dute etengabe eztabaidan. Eta, gainera, gazte politizatuak gogoeta arrazional gehiago egiten diote diskurtsoari politizatu gabeko gazteek baino.

b) Belaunaldi gazte politizatuak ez du haustura bortizik adierazten bere aurrekarien ideia politikoekin. Nolabait esatearren, toleranteagoak dira formatan, baina ez da ikusten belaunaldi-aldaketarik aztertutako gaiei buruzko edukietan. Seguruenik, horrek eragina izanen du, nolabait, etorkizuneko eremu politikoan suminkortasuna leuntzen, baina zaila dirudi eztabaida politikoaren edukia aldatzea.

c) Politika-esparruari eta aldatu beharko liratekeen gauzei buruzko diskurtsoa egin du gazteria politizatuak, batez ere haiek parte ez diren indar politikoei dagokienez. Hau da, jarduera politiko asko kritikatzeko dituzte, baina Nafarroako Administrazioak baterako irteerak planteatzeko orduan, planteatutako neurriak ez dira garrantzi handikoak. Bistakoa da —eta nahikoa logikoa— ez dela sakonki hausnartu duten eremua.

d) Azken hamarkadan politikagintzan izan diren aldaketak erabakigarriak izanen dira, *per se*, giro politikoan izan daitekeen krispazioa leuntzeko orduan, eta politizatutako gazteak aldagai horretaz ohartzen dira.